

WYŻSZA SZKOŁA NAUCZYCIELSKA W LATACH 1969–1974

Siedlce jako ośrodek szkolnictwa na Podlasiu

W następstwie aktywnej postawy patriotycznie nastawionych siedleckich środowisk nauczycielskich, z chwilą ustąpienia zaborczych władz rosyjskich, w 1915 r. rozpoczął się proces polonizacji oświaty w mieście i regionie. Przywracano język polski i przebudowywano programy nauczania w już istniejących szkołach i organizowano nowe polskie placówki oświatowe. W dwudziestoleciu międzywojennym procesy te w zintensyfikowanej formie były kontynuowane. W efekcie Siedlce w tym okresie stały się największym ośrodkiem szkolnictwa na Podlasiu. W żadnym z miasteczek regionu nie było tylu i tak różnorodnych szkół. Średnie szkolnictwo ogólnokształcące reprezentowane było przez 4 gimnazja i licea:

- Państwowe Gimnazjum i Liceum im. B. Prusa przy ul. Floriańskiej,
- Państwowe Gimnazjum i Liceum im. Hetmana S. Żółkiewskiego przy ul. Konarskiego,
- Państwowe Gimnazjum i Liceum im. Królowej Jadwigi przy ul. 1 Maja,
- Prywatne Gimnazjum i Liceum Biskupa Podlaskiego przy ul. Kościuszki.¹

Ponadto przy ul. 3 Maja funkcjonowała szkoła kształcąca nauczycieli: Państwowe Żeńskie Liceum Pedagogiczne im. J. Piłsudskiego.

Szkolnictwo zawodowe reprezentowane było przez:

- Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych przy ul. Sienkiewicza,
- Prywatne Żeńskie Gimnazjum Krawieckie Towarzystwa Przyjaciół Szkoły Zawodowej Żeńskiej przy ul. Kilińskiego,
- Państwowe Gimnazjum Mechaniczne im. S. Staszica przy ul. Konarskiego,
- Publiczną Szkołę Rolniczą im. Kazimierza Wielkiego na terenie parku Puszczyzna (obecnie ul. Bema),
- Podlaską Szkołę Muzyczną przy ul. Kilińskiego.²

Oświatę na poziomie podstawowym zabezpieczało 14 szkół (10 szkół powszechnych, w tym jedna szkoła specjalna i 4 szkoły prywatne).

Spśród wyżej wymienionych placówek oświatowych największe zasługi dla Podlasia położyło Liceum Pedagogiczne im. J. Piłsudskiego i Publiczna Szkoła Rolnicza im. Kazimierza Wielkiego. Również Seminarium Duchowne kształcące kapłanów dla Diecezji Podlaskiej wносиło wielki wkład w życie religijne i rozwój kulturalny regionu.³

Okres okupacji hitlerowskiej i działania wojenne doprowadziły do absolutnej dezorganizacji siedleckiego szkolnictwa. Spłonęły trzy budynki szkół podstawowych oraz cztery gmachy szkół średnich. Ocalałe budynki szkolne były mocno zdewastowane. Niektóre z nich zostały zajęte na szpitale Armii Czerwonej i kwatery dla wojska. W tej sytuacji organizujące się władze lokalne przystąpiły do wyszukiwania dla szkół lokali zastępczych, a nauczyciele apelowali do społeczeństwa o pomoc w gromadzeniu sprzętu i zwrot przejętych na przechowanie pomocy dydaktycznych i księgozbiorów szkolnych. Pracami przy odbudowie szkolnictwa kierował Jan Kwiecień, kierownik

¹ A. Zawadzka, *Szkoła siedlecka w okresie okupacji hitlerowskiej 1939-1944*, Warszawa 1986, s. 27.

² A. Winter, *Siedlce w okresie II Rzeczypospolitej*, [w:] *Spoleczeństwo siedleckie w walce o wyzwolenie narodowe i społeczne*, Warszawa 1981, s. 221.

³ W 1924 r. biskup H. Przeździecki za zgodą Stolicy Apostolskiej przeniósł stolicę Diecezji Podlaskiej z Janowa do Siedlec. Natomiast Seminarium Duchowne, mimo iż przez długi okres czasu pozostawało jeszcze w Janowie Podlaskim, to w istotny sposób włączyło się w nurt prac religijnych na terenie miasta.

Wydziału Oświaty w Powiatowej Delegaturze Rządu RP, który zadbał o obsadę kierownictwa w szkołach i pomagał przy pozyskiwaniu pomieszczeń dydaktycznych w budynkach zastępczych.

W powojennej odbudowie oświaty aktywnie uczestniczyli siedleccy nauczyciele: Edward Chorąży, Czesław Kosno, Aniela Wiśniewska, Jadwiga Kamińska, Aniela Zawadzka, Jan Rutkowski, Aleksander Jakubowski, Wojciech Cyran i inni. Dzięki ich pracy i aktywnej postawie społeczeństwa już w dniu 1 września 1944 r. rozpoczęto naukę we wszystkich szkołach podstawowych. Natomiast szkoły średnie rozpoczęły naukę z kilkutygodniowym opóźnieniem. Aby umożliwić naukę dla roczników „przerośniętych” i osób pracujących, powołano Gimnazjum i Liceum Wieczorowe dla Pracujących, a dla artystycznie uzdolnionej młodzieży Miejską Szkołę Malarstwa i Przemysłu Artystycznego.⁴

W powojennych pracach siedleckich działaczy oświatowych widoczny był pewien rozmach. Widzieli oni miasto jako centrum szkolnictwa na Podlasiu. Jeszcze w 1944 r. podjęli się realizacji wielu pionierskich inicjatyw, jak: powołanie przedmiotowych gabinetów metodycznych, międzyszkolnego kina oświatowego, zespołu redakcyjnego miesięcznika dla dzieci „Nasze Pisemko”, które w istotny sposób wypełniało braki spowodowane niedostatkiem lektur i podręczników szkolnych. Ważnym akcentem w działalności władz oświatowych była pomoc socjalna. Już w 1944 r. zorganizowano w szkołach dożywianie niezamożnych dzieci, najbiedniejszym uczniom wypłacono zapomogi na zakup obuwia i odzieży, dla sierot i półsierot zorganizowano „gwiazdki”.

W trosce o zdrowie dzieci przystąpiono do organizacji szkolnych poradni lekarskich, noclegowni i burs dla uczącej się młodzieży wiejskiej.

Realizując postulaty społeczne, jeszcze w 1945 r. zorganizowano system oświaty dla dorosłych, a w 1947 r. przystąpiono do zwalczania analfabetyzmu. Powyższe działania i osiągnięte efekty ugruntowały wiodącą rolę Siedlec jako centrum szkolnictwa w regionie. Pozycja miasta została utrzymana w latach następnych, mimo iż wobec siedleckiego szkolnictwa wojewódzkie władze oświatowe podjęły szereg nieprzemysłanych decyzji, np.: likwidację w 1952 r. Technikum Odzieżowego, Technikum Handlowego, a w 1954 r. – Zasadniczej Szkoły Budowlanej.

Po przemianach październikowych w 1956 r. tutejsze władze oświatowe starały się przewyciężyć skutki negatywnych decyzji poprzedniego okresu, uruchamiając szereg średnich szkół zawodowych, zreorganizowano i rozbudowano system szkolnictwa średniego dla pracujących, dostosowując go do potrzeb gospodarczych miasta i regionu.

W 1962 r. z przekształcenia Liceum Pedagogicznego powstało w Siedlcach Studium Nauczycielskie. Kształciło ono na dwuletnich pomaturalnych studiach nauczycieli dla szkół podstawowych. W pierwszych latach na SN młodzież kształciła się na dwóch kierunkach: zajęcia praktyczno-techniczne z wychowaniem plastycznym i filologia rosyjska. W następnych latach powołano dwa dodatkowe kierunki: biologię z chemią oraz rolnictwo. W latach następnych uruchomiono studia zaoczne na wszystkich prowadzonych kierunkach.

Siedleckie Studium Nauczycielskie przygotowywało nauczycieli nie tylko dla szkół podstawowych. Na kierunkach rolnym i mechanicznym kształcono także nauczycieli dla potrzeb szkolnictwa zawodowego. W zasadniczych szkołach zawodowych podejmowali oni pracę jako instruktorzy przedmiotów zawodowych. Mimo iż w trakcie istnienia siedleckiego SN często zmieniano kierunki studiów, powołując nowe kosztem już istniejących, to wiodącą specjalnością szkoły były: zajęcia praktyczno-techniczne, biologia i chemia. Należy zaznaczyć, iż początkowo w pomieszczeniach SN kształciła się młodzież Liceum Pedagogicznego i dopiero w 1965 r. wstrzymano nabór do liceum i przystąpiono do jego stopniowej likwidacji.

Powołanie SN umocniło rangę miasta jako centrum szkolnictwa na Podlasiu. Ogółem w latach 1963-1970 SN ukończyło łącznie 2081 absolwentów (1268 stacjonarnych i 813 zaocznych).⁵ W tutejszych szkołach kształciła się młodzież z powiatów: siedleckiego, łosickiego, łukowskiego, węgrowskiego, sokołowskiego i białskopodlaskiego.

Dalszy rozwój siedleckiego szkolnictwa wiązał się z decyzjami Rady Ministrów w sprawie perspektywnego planu rozwoju województwa warszawskiego. Uchwałą Rady Ministrów z 24.07.1968 r. z północno-wschodniej części województwa został wyodrębniony Podregion Siedlecki.

⁴ APS, Akta Wydziału Oświaty i Wychowania Urzędu Miasta Siedlce. Organizacja roku szkolnego 1944/1945.

⁵ T. Kamiński, *Tradycje kształcenia nauczycieli w Siedlcach*, [w:] „Verum”, nr 15/1989, s. 17.

Obejmował on powiaty: siedlecki, łosicki, węgrowski i sokołowski. Plan rozwoju społeczno-gospodarczego podregionu zakładał, że Siedlce, jako stolica regionu, do 1985 r. staną się centrum życia gospodarczego i kulturalno--naukowego podregionu. Planowano, że w następstwie realizacji wspomnianej uchwały już w latach 1971-1975 zostanie tu zbudowanych 7 większych zakładów przemysłowych, które zatrudniałyby łącznie 7,5 tys. osób. Ponadto poprzez rozbudowę i modernizację już istniejących zakładów spodziewano się uzyskać dodatkowo 1,5 tys. nowych miejsc pracy. W efekcie realizacji planowanych inwestycji Siedlce miały się stać chłonnym rynkiem pracy, umożliwiającym racjonalne zagospodarowanie istniejących w regionie nadwyżek siły roboczej.

Wraz z rozbudową przemysłu miał być realizowany szeroki program budownictwa mieszkaniowego, sanitarno-medycznego i naukowo-kulturalnego. Realizacja powyższego programu stwarzała pomyślne perspektywy dla dalszego rozwoju siedleckiego szkolnictwa. W środowisku tutejszych działaczy oświatowych pojawiła się myśl zorganizowania pierwszej na Podlasiu samodzielnej uczelni. Rozważano możliwość powołania na bazie Technikum Mechanicznego uczelni technicznej lub – uwzględniając pedagogiczne tradycje siedleckiego szkolnictwa – Wyższej Szkoły Nauczycielskiej, która dostarczałaby wysoko kwalifikowanych kadr dla zreformowanej ośmioletniej szkoły powszechnej.

Idea ta znalazła zrozumienie kierownictwa politycznego miasta i województwa. W 1969 r. na bazie Studium Nauczycielskiego powstała w Siedlcach Wyższa Szkoła Nauczycielska. Tak więc dotychczasowym osiągnięciem i wysokiej randze tutejszego szkolnictwa, jak również zrozumieniu władz oraz sprzyjającym okolicznościom, zawdzięcza południowe Podlasie powołanie w zacofanym powiatowym mieście, jakim wówczas były Siedlce, wyższej uczelni. Powołanie WSN było istotnym czynnikiem miastotwórczym i umacniało pozycję Siedlec jako centrum życia społeczno-gospodarczego i politycznego regionu.

Wyższa Szkoła Nauczycielska w Siedlcach

Organizacja uczelni

Zainicjowana w połowie lat sześćdziesiątych reforma szkolnictwa i wprowadzenie ośmioletniej szkoły podstawowej spowodowały konieczność zmian systemu kształcenia nauczycieli.

W 1967 r. Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego przystąpiło do opracowania założeń programowych trzyletnich Wyższych Szkół Nauczycielskich, które miały zastąpić funkcjonujące dotychczas dwuletnie Studia Nauczycielskie. Opracowany dokument pt. *Projekt zmian w systemie kształcenia nauczycieli dla 8-klasowej szkoły podstawowej* zawierał założenia programowe WSN-ów, ich strukturę organizacyjną, propozycję rozmieszczenia w kraju oraz przewidywane potrzeby kadrowe absolwentów poszczególnych specjalności.

W roku szkolnym 1968/1969 resort eksperymentalnie powołał trzy pierwsze WSN-y jako filie uniwersytetów: Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku, Uniwersytetu Poznańskiego w Szczecinie i WSN przy UW w Warszawie. Były to uczelnie zawodowe pracujące w systemie pilotażowym. Absolwenci WSN otrzymywali przygotowanie do pracy dydaktycznej w klasach I–IV i fakultatywne do nauczania w klasach V–VIII.

Studia w WSN obejmowały minimum 270 godzin przeznaczonych na nauki społeczne, 320 na dyscypliny pedagogiczne, 250 na teoretyczne i praktyczne przygotowanie w klasach I–IV, 250 na przedmioty uzupełniające (lektoraty, wychowanie fizyczne, szkolenie wojskowe) i 560 na przedmioty wchodzące w zakres głównego kierunku studiów. Łącznie dla WSN przewidziano 2630 godzin dydaktycznych. Kompetencje w zakresie szczegółowej organizacji procesu dydaktycznego i rozdziału pozostałej liczby godzin posiadał rektor.

Profil WSN-ów miał być dostosowany do stopnia organizacyjnego szkół podstawowych w regionie, a 13 kierunków kształcenia odpowiadało liczbie przedmiotów występujących w programach szkół podstawowych. Zakładano, iż kadra dydaktyczna WSN legitymować się będzie stopniem doktora i docenta. Uzupełniać ją mieli wykładowcy i starsi wykładowcy rekrutujący się spośród byłych nauczycieli Studiów Nauczycielskich. Istniejące uniwersytety miały roztoczyć patronat nad siecią WSN w zakresie nadzoru nad procesem dydaktycznym i rozwojem kadry naukowej objętych patronatem WSN-ów.

Obradujący w listopadzie 1968 r. V zjazd PZPR podjął uchwałę o przekształceniu istniejących SN-ów w WSN. Ponieważ w owym okresie dyrektywy partii były wytyczną dla działalności władz państwowych, MNiSW na bazie istniejących SN-ów organizowano WSN-y, które przejmowały obowiązki kształcenia nauczycieli dla szkół podstawowych i zasadniczych szkół zawodowych. Zdaniem ministerstwa, WSN-y miały być organizowane stopniowo, w miarę rozwoju bazy dydaktycznej i po zasięgnięciu opinii patronackich uniwersytetów.

Utworzenie WSN w Siedlcach początkowo planowano na rok 1972. Jednakże potrzeby kadrowe regionu zobligowały władze miasta i powiatu do prac nad przyspieszeniem terminu powołania wyższej uczelni. Należy podkreślić, iż ówczesne władze wykazały ogromne zrozumienie dla potrzeb szkolnictwa i dostrzegły rolę szkoły wyższej jako istotnego czynnika promującego Siedlce w skali regionu.

Już na początku 1969 r. dzięki staraniom działaczy oświatowych powołano grupę inicjatywną ds. organizacji WSN w Siedlcach. W jej skład weszli: Tadeusz Cipkowski – I sekretarz Komitetu Miejskiego i Powiatowego PZPR, Mieczysław Chmielewski – inspektor szkolny, Eugeniusz Górecki – dyrektor SN oraz Mieczysław Dąbrowski i Eugeniusz Sabat – wykładowcy SN. Z inicjatywy tych osób w lutym 1969 r. zorganizowano w Siedlcach naradę przedstawicieli władz miasta i powiatu z dyrektorem Departamentu Kształcenia w Ministerstwie Oświaty i Szkolnictwa Wyższego, Waławem Wojtyńskim. W następstwie podjętych wówczas uzgodnień, ministerstwo powołało organizatora uczelni w osobie doc. dr. hab. Józefa Kozłowskiego. W dniu 8 lipca 1969 r. w gmachu prezydium MRN zorganizowano naradę, na której omówiono koncepcję rozwoju uczelni. Wzięli w niej udział przedstawiciele ministerstwa, Uniwersytetu Warszawskiego oraz miejscowe kierownictwo polityczno-administracyjne. Zdecydowano, że w oparciu o bazę dydaktyczną SN powołana zostanie Wyższa Szkoła Nauczycielska, która w pierwszym roku istnienia będzie kształcić przyszłych nauczycieli na dwóch wydziałach.⁶ Należy zauważyć, iż była to na terenie województwa warszawskiego pierwsza samodzielna wyższa uczelnia. Powołana w 1967 r. w Płocku uczelnia techniczna była filią Politechniki Warszawskiej.

Naukowy patronat nad organizacją i rozwojem siedleckiej uczelni objął Uniwersytet Warszawski. Na podstawie zawartych porozumień władze UW zobowiązały się do delegowania do WSN pracowników dydaktycznych, pomocy w organizowaniu pracowni i gabinetów metodycznych, obsługi prelekcji i odczytów. Gwarantowały ułatwienia w zakupie skryptów i wydawnictw uniwersyteckich, dostęp do księgozbioru UW. Ponadto deklarowały opiekę naukową nad młodszą kadrą naukowo-dydaktyczną poprzez umożliwienie staży naukowych, objęcie promotorstwem prac doktorskich, itp. Ponadto władze UW deklarowały, że w przyszłości włączą do realizowanych na uniwersytecie zespołów badawczych poszczególne osoby lub całe zespoły z siedleckiej uczelni. Za przykładem UW poszły inne warszawskie uczelnie. Akademia Wychowania Fizycznego oddelegowała do pracy w Siedlcach dr. Waławę Gniewkowskiego. Był on organizatorem kierunku nauczanie początkowe z wychowaniem fizycznym. Politechnika Warszawska udostępniała pracownię technicznych środków nauczania.⁷

Mając zapewnione poparcie władz lokalnych (miejskich, powiatowych) i wojewódzkich oraz patronat potężnej uczelni, przystąpiono do opracowania struktur organizacyjnych WSN w Siedlcach. Uwzględniając możliwości kadrowe i przejętą od SN bazę oraz potrzeby kadrowe regionu, zadecydowano, iż w pierwszym okresie istnienia uczelni zajęcia będą prowadzone na Wydziale Pedagogicznym i Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym. Organizatorem i pierwszym dziekanem Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego mianowano pracownika naukowego Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, doc. dr. Alinę Suszko-Purzycką. Na dziekana Wydziału Pedagogicznego proponowano doc. dr. hab. Tadeusza Płużańskiego z Uniwersytetu Warszawskiego. O ile kandydaturę A. Suszko-Purzyckiej władze polityczne aprobowaly bez zastrzeżeń, to w stosunku do T. Płużańskiego zgłosiły sprzeciw. Podkreślano, iż mimo „(...) 10 lat pracy Płużańskiego na Uniwersytecie Warszawskim nie uzyskano

⁶ AUM Siedlce, Protokoły PMRN, protokół z dn. 8.07.1969 r.

⁷ J. Kozłowski, *Pierwszy rok działalności WSN w Siedlcach*, [w:] *Pierwszy rok działalności Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w Siedlcach*, Siedlce 1970, s. 38.

materiałów świadczących o tym, aby szkodliwie politycznie oddziaływał na otoczenie”⁸, to z uwagi na jego udział w antykomunistycznej konspiracji w latach 1946-1947 nie może być wychowawcą siedleckiej młodzieży. W tej sytuacji dziekanem Wydziału Pedagogicznego mianowano doc. dr. W. Wojtyńskiego.

W pierwszym roku istnienia uczelni na każdym z nowo organizowanych wydziałów postanowiono utworzyć po dwa kierunki studiów. Na Wydziale Pedagogicznym: nauczanie początkowe z matematyką i nauczanie początkowe z wychowaniem fizycznym, a na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym: matematykę z fizyką i chemię z biologią.

Obok podstawowych jednostek uczelni, jakimi były wydziały, powołano następujące jednostki międzywydziałowe: Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych – kierownik mgr Wanda Janeczek, Studium Wychowania Fizycznego – kierownik Wacław Gniewkowski, Studium Wojskowe – kierownik płk Bernard Łuksza.

Pion administracyjno-gospodarczy uczelni, który miał gwarantować należyłą obsługę procesu dydaktycznego, postanowiono zorganizować w następujący sposób:

- a) Sekretariat Rektora (sekretarka Alina Myrcha),
- b) Dział Planowania i Nauczania (Alicja Skowron – kierownik, Longina Bąkało – referent ds. socjalno-bytowych studentów),
- c) Dział Spraw Osobowych i Socjalnych (A. Myrcha – w czasowym zastępstwie),
- d) Dział Administracyjno-Gospodarczy (Stefan Kurkus – kierownik, Wacław Matysek – zaopatrzeniowiec, Aleksandra Kurzawa – magazynier, Czesław Rudnicki – pedel, Maria Rudnicka i Stefan Wierzbicki, Jolanta Pluta i Leon Winiarski – woźni, Antoni Ługowski – stolarz, Witold Ambroziak – hydraulik, Jan Rąbel – elektryk, Mieczysław Pałdyna – ślusarz, Stefan Gołębski – kierowca, Franciszek Popek – dozorca). Ponadto w pionie administracyjno-gospodarczym przewidziano etaty dla 3 palaczy, 3 praczek i 6 sprzątaczek.
- e) Kwestura (Barbara Chmielewska – kvestor, Władysław Gontarz – główny księgowy, Teresa Bańkowska – kasjer, Barbara Kowalik i Elżbieta Lipińska – referenci),
- f) Dom Studenta (Jan Krawczyk – kierownik, 5 etatów portierów i 4 etaty sprzątaczek,
- g) Obsługę Dziekanatu Wydziału Pedagogicznego zabezpieczała Teresa Krawczyk, a Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Jadwiga Popowska.

Całością prac uczelnianej administracji kierował Mieczysław Dąbrowski – dyrektor administracyjny WSN. Powyższą strukturę administracyjną uczelni, wraz z wyżej wymienioną obsadą kadrową, zatwierdziło ministerstwo w dniu 25.08.1969 r.⁹

Zadowolający przebieg prac organizacyjnych zdecydował, iż wśród 9 powołanych w 1969 r. w Polsce WSN-ów znalazła się Wyższa Szkoła Nauczycielska w Siedlcach. Stosowne rozporządzenie Rady Ministrów stanowiło: „Tworzy się Wyższą Szkołę Nauczycielską w Siedlcach. Wyższa Szkoła Nauczycielska w Siedlcach kształci nauczycieli dla szkół podstawowych i zasadniczych szkół zawodowych”.¹⁰

WSN przejęła cały majątek SN, tj. gmach przy ul. 3 Maja 54 (44 sale dydaktyczne o łącznej powierzchni 7770 m², internat przy ul. 3 Maja 49 z 300 miejscami, bibliotekę, sprzęt i pomoce naukowe o łącznej wartości 10 mln ówczesnych złotych polskich. Dla nowo zatrudnionej kadry władze miasta przydzieliły 12 mieszkań w nowo zbudowanym bloku przy ul. Wojskowej. Jednocześnie kierownictwo polityczno-administracyjne miasta zobowiązało się uwzględniać potrzeby mieszkaniowe nowo zatrudnianych pracowników WSN.

Pierwszym rektorem siedleckiej uczelni był jej organizator doc. dr hab. Józef Kozłowski. To on organizował działalność naukowo-dydaktyczną, kierował rekrutacją na studia, angażował nowych pracowników.

⁸ AIPN, syg. 0201/350, s. 193. T. Płuzański, żołnierz-ochotnik kampanii wrześniowej, ranny. W latach 1940-1945 więzień obozów koncentracyjnych. W latach 1946-1947 w antykomunistycznej konspiracji. Dn. 6.05.1947 r. aresztowany i skazany na karę śmierci. Wyrok zamieniono na dożywocie. W czerwcu 1956 r. wyszedł z więzienia. W 1961 r. ukończył studia filozoficzne na UW.

⁹ AZ AP, syg. VII/21, s. 66.

¹⁰ Dz.U. nr 4 za 1969 r., poz. 31.

W pierwszym roku istnienia uczelni, kiedy to jeszcze kończył naukę ostatni rocznik słuchaczy SN, na wszystkie nowo powołane w WSN kierunki przyjęto łącznie 180 osób.

Inauguracja pierwszego roku akademickiego w Siedlcach odbyła się 15.09.1969 r. o godzinie 11.00 w sali Miejskiego Przedsiębiorstwa Remontowo-Budowlanego przy ul. 1 Maja (obecnie sala CKiS przy ul. bp. I. Świrskiego). Z siedziby uczelni przy ul. 3 Maja 54 na ul. 1 Maja przeszedł głównymi ulicami, wzbudzając sensację wśród ludności miasta i przyjezdnych mieszkańców okolicznych wsi, barwny pochód studentów i ubranych w togi wykładowców. Uroczystości inauguracyjne w sali MPRB przebiegały według akademickiego ceremoniału. W obecności wykładowców, studentów i zaproszonych gości, wiceminister oświaty i szkolnictwa wyższego odczytał rozporządzenie Prezydium Rady Ministrów o powołaniu WSN w Siedlcach oraz wręczył rektorowi stosowne dokumenty. Następnie przewodniczący Prezydium Miejskiej Rady Narodowej, Marian Krupa, w imieniu władz i społeczeństwa powitał pracowników uczelni i studentów, życząc im osiągnięć w pracy zawodowej i nauce oraz zadowolenia z pobytu w Siedlcach. Następnie rektor dokonał aktu immatrykulacji. Wykład inauguracyjny nt. *Problemy wychowania ideowo-politycznego współczesnej młodzieży* wygłosił profesor Uniwersytetu Warszawskiego, Jan Legowicz.

Po rozpoczęciu roku akademickiego kontynuowano prace organizacyjne. Należało zorganizować społeczność akademicką, uwzględniając zasady samorządności i kolegalności władz, a więc powołać Senat, Rady Wydziałów, komisje rektorskie i senackie.

W pierwszych miesiącach istnienia uczelni w Senacie zasiadali: doc. dr hab. J. Kozłowski – rektor, doc. dr A. Suszko-Purzycka – dziekan Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego, doc. dr W. Wojtyński – dziekan Wydziału Pedagogicznego, mgr J. Krawczyk – sekretarz KU PZPR, dr Krzysztof Polakowski – przedstawiciel Wydziału Pedagogicznego, mgr E. Sabat – przedstawiciel Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego, płk B. Łuksza – kierownik Studium Wojskowego, mgr W. Janeczek – kierownik Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, dr W. Gniewkowski – kierownik Studium Wychowania Fizycznego, dr Eugeniusz Buciuński – przewodniczący Rady Szkoły ds. Młodzieży, mgr Józef Czubla – przedstawiciel adiunktów i asystentów, mgr Mieczysław Skonieczny – przedstawiciel wykładowców i starszych wykładowców. Wakujące miejsca w Senacie pozostawiono dla przedstawicieli organizacji młodzieżowych, Rady Społecznej Szkoły i dyrektora Biblioteki Głównej.¹¹

Senat, zgodnie z zatwierdzoną przez ministra w sierpniu 1969 r. strukturą organizacyjną, miał być organem doradczym i opiniodawczym rektora. Stałej pomocy w kierowaniu uczelnią udzielało rektorowi Kolegium Rektorskie. W jego skład weszli: rektor – doc. dr hab. J. Kozłowski, dziekan Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego – doc. dr A. Suszko-Purzycka, mgr J. Krawczyk – sekretarz KU PZPR, prezes ZO ZNP – mgr E. Sabat. Przy rozpatrywaniu problemów studenckich w posiedzeniach Kolegium Rektorskiego uczestniczyli przedstawiciele organizacji młodzieżowych: ZSP, ZMW i ZMS. W sprawach związanych z organizacją studiów, materialnymi warunkami życia studenckiego, realizacją programów dydaktycznych oraz uczestnictwem młodzieży studenckiej w życiu społecznym miasta, rektor zasięgał opinii Rady Szkoły ds. Młodzieży. W 1969 r. w jej skład weszli: dr E. Buciuński – przewodniczący oraz członkowie: mgr J. Czubla, mgr Z. Krupa, mgr Helena Sadłowska, mgr Elżbieta Kuniewicz, mgr Maria Łach.

Równoległe z organizacją centralnych władz uczelni prowadzono prace przy tworzeniu struktur wydziałowych. Rady Wydziałów jako organy doradcze i opiniodawcze dziekanów miały ich wspierać przy organizacji pracy naukowo-dydaktycznej. Należy zauważyć, iż ani władze uczelniane, ani wydziałowe nie kreowały planów i programów dydaktycznych. Programy poszczególnych przedmiotów, jak i limity godzin przewidzianych na realizację poszczególnych dyscyplin, ustalało odgórnie ministerstwo. Tak więc Rady Wydziałów posiadały charakter fasadowy i służyły bardziej integracji środowiska niż rozwiązywaniu problemów dydaktycznych.

---

¹¹ AZ AP, syg. VII/21, s. 33.

Na Wydziale Pedagogicznym, który w pierwszym roku istnienia zatrudniał tylko 16 pracowników naukowo-dydaktycznych¹², powołano Radę Wydziału w następującym składzie: dziekan doc. dr T. Płuzański, którego po kilku miesiącach zastąpił doc. dr W. Wojtyński jako przewodniczący oraz członkowie: doc. dr hab. J. Kozłowski, dr W. Gniewkowski, dr K. Polakowski, mgr Z. Krupa, mgr T. Cipkowski, mgr M. Chmielewski. Przy dziekanie funkcjonowała Wydziałowa Rada ds. Młodzieży. Przewodniczył jej dr K. Polakowski. Jej zadaniem była troska o warunki materialno-bytowe studentów, opracowywanie założeń pracy ideowo-wychowawczej i ich realizacji, itp.

Podobnie jak na Wydziale Pedagogicznym, pierwszy rok akademicki był okresem intensywnych prac organizacyjnych na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym. W roku akademickim 1969/1970 na tym wydziale zatrudnionych było tylko 12 osób (doc. dr A. Suszko-Purzycka, dr Andrzej Salwicki, dr Piotr Uss, mgr. E. Sabat, mgr M. Łach, mgr E. Kuniewicz, dr E. Buciński, mgr J. Czubla, mgr M. Skonieczny, mgr Tadeusz Majewski, doc. dr Włodzimierz Mostowski). Spośród zatrudnionych powołana została Rada Wydziału w następującym składzie: doc. dr A. Suszko-Purzycka – dziekan, doc. dr W. Mostowski, dr E. Buciński, mgr E. Sabat, mgr M. Skonieczny, mgr J. Czubla.

Przy obu wydziałach powołane zostały Rady Pedagogiczne. Przewodniczyły im: na Wydziale Pedagogicznym – mgr Z. Krupa, a na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym – mgr M. Łach. Rady miały współpracować z władzami wydziału przy rozwiązywaniu problemów ideowo-wychowawczych studiującej młodzieży, analizować jej postępy w nauce, współuczestniczyć w organizacji procesu dydaktycznego. Powołanie owych rad wskazywało, że siedlecka uczelnia jeszcze mocno tkwiła w systemie organizacyjnym szkolnictwa średniego. Wielu pracowników rekrutujących się spośród kadry dawnego SN¹³ nie widziało możliwości funkcjonowania instytucji oświatowej bez Rady Pedagogicznej. Należy zauważyć, iż władze uczelni, akceptując działalność organu, który nie mieścił się w tradycji akademickiej, widziały w nim jeszcze jeden instrument w procesie kształtowania pożądanych postaw ideowo-politycznych przyszłych nauczycieli.

Panowało powszechne przekonanie, że na siedlecką uczelnię przychodzą kandydaci słabsi, którzy obawiali się konfrontacji z młodzieżą szkół wielkomiejskich i liczyli na niższe wymogi rekrutacyjne. Należy zauważyć, że sąd ten był bardzo uproszczony i tylko częściowo prawdziwy. Zdarzało się, iż młodzież nie dostawszy się na atrakcyjne kierunki na renomowanych uczelniach przychodziła do Siedlec, by przeczekać do następnej rekrutacji i po pierwszym roku powtórnie zdawała na wymarzone kierunki. Były to przypadki jednostkowe. Większości studentów rekrutujących się z podlaskich środowisk wiejskich i małomiasteczkowych odpowiadała praca z młodzieżą, a zawód nauczyciela był nobilitujący. Istotną sprawą był również fakt, że studia nauczycielskie były trzyletnie, co dla kandydatów pochodzących z niezamożnych środowisk stwarzało okazję szybszego usamodzielnienia się. Znajomość środowiska, z którego rekrutowali się studenci WSN, dawała szansę zmiany ich upodobań, wyniesionych z domu nawyków i postaw, a jednocześnie umożliwiała wyrównanie braków edukacyjnych. Uczelnia stawiała odmienne wymagania. Przystawienie się ze szkolnego rytmu pracy stanowiło pewne wyzwania. Jednakże wyniesione z domu cechy, takie jak: upór, pracowitość, podporządkowanie się akademickim rygorom, sprawiło, że już po pierwszym roku studiów młodzież, przechodząc na samodzielny styl pracy, osiągała zadowalające wyniki nauczania.

Ambicją pierwszego kierownictwa uczelni było wypracowanie właściwego tylko siedleckiej uczelni niepowtarzalnego modelu kształcenia nauczycieli. Miały on wdrażać prospołecznikowskie postawy, nawyki permanentnego samodoskonalenia się, podnoszenia kwalifikacji, przekazania różnych umiejętności praktycznych (fotografika, majsterkowanie, modelarstwo), troskę o zdrowie, estetyczny wygląd, higienę osobistą, itp. Pomyślnie zrealizowany wstępny etap organizacji uczelni stwarzał nadzieję na dalszy jej rozwój i możliwości wykonania wyższych założeń.

Jednakże docelowa działalność uczelni wymagała odpowiednich warunków lokalowych i specjalistycznego wyposażenia. Osobny problem stanowiły mieszkania dla pracowników naukowo-dydaktycznych zamierzających na trwałe związać się z siedlecką uczelnią. Bliskość Warszawy była

¹² W pierwszym roku istnienia siedleckiej uczelni, na Wydziale Pedagogicznym zatrudnieni byli następujący nauczyciele: doc. dr T. Płuzański (do stycznia 1970 r.), doc. dr hab. J. Kozłowski, dr Stefan Koroliński, dr K. Polakowski, mgr R. Wojewódzki, dr Irena Słońska, dr W. Gniewkowski, mgr M. Chmielewski, mgr Z. Krupa, mgr H. Sadłowska, mgr Bożydar Rassalski, mgr Andrzej Sowiński, mgr Czesław Pietrasik, mgr Maria Gutwińska.

¹³ W pierwszych latach istnienia uczelni 14 pracowników naukowo-dydaktycznych rekrutowało się spośród kadry dawnego SN. Natomiast pion administracji i obsługi w całości zabezpieczali pracownicy SN.

atutem przy pozyskiwaniu kadry. Należy jednak pamiętać, iż w tym okresie korzystanie z kolei było utrudnione, ponieważ linia była zelektryfikowana jedynie do Mińska Mazowieckiego, a dalej trzeba było przesiadać się na trakcję parową. Rozwiązanie problemu mieszkaniowego dla szybko rozbudowującej się uczelni stawiało przed władzami miasta ogromne wyzwania. Również docelowa lokalizacja ośrodka akademickiego stanowiła poważny problem. Ostatecznie po konsultacjach z władzami miejskimi i głównym architektem ustalono, że uczelnia będzie się mieściła w tzw. zielonej części miasta, tj. w sąsiedztwie parku. Siedzibą władz uczelni będzie pałac Ogińskich, w którym przejściowo znajdzie pomieszczenia także Wydział Humanistyczny. Po remoncie pałac będzie nawiązywał do tradycji epoki Oświecenia. Usytuowane w pobliżu pałacu archiwum, szkoły muzyczne, szkoły powszechne będą stanowić bazę naukowo-dydaktyczną humanistyki. Okalający pałac zabytkowy park będzie terenem działalności i przedmiotem specjalnej troski uczelnianych plastyków i biologów.

Planowano, że gmach, którego budowę rozpoczęto w lipcu 1970 r. przy ul. Prusa z przeznaczeniem dla Szkoły Podstawowej nr 10, zostanie przekazany dla Wydziału Pedagogicznego i po połączeniu z budynkiem Liceum Ogólnokształcącego im. Królowej Jadwigi będzie stanowił wspólny kompleks gmachów siedleckiej uczelni. Natomiast LO zostałyby przeniesione do identycznego budynku Szkoły Podstawowej nr 7 przy ul. Żymierskiego (obecnie Starowiejska), zaś szkoła podstawowa miała być przeniesiona do gmachu liceum przy ul. Prusa, gdzie pełniłaby funkcję szkoły ćwiczeń. W bezpośrednim sąsiedztwie budynków uczelnianych przy ul. Prusa w przyszłości planowano zbudować gmach audytoryjny, który zracjonalizowałby proces dydaktyczny, umożliwiając łączenie wykładów, prowadzenie odczytów oraz masowych zgromadzeń z okazji świąt i uroczystości. W budynkach przy ul. 3 Maja i ul. Sienkiewicza pozostałyby kierunki eksperymentalne.

Planowano również, iż w znaczny sposób powiększy się liczba miejsc w domach studenckich. Dysponujący 250 miejscami DS przy ul. 3 Maja zaspokajał jedynie znikomą część potrzeb studenckich i dlatego planowano oddanie w 1972 r. przy ul. Młynarskiej DS dla ok. 500 studentów. Natomiast dwa dalsze akademiki zamierzano zbudować w latach 1973-1975.

Na potrzeby Studium Wojskowego planowano przejąć gmach Technikum Gastronomicznego, po przeniesieniu szkoły do nowo zbudowanego obiektu. W bezpośrednim sąsiedztwie skupionych wokół parku budynków uczelnianych miał powstać ośrodek kultury fizycznej z wieloma pomieszczeniami pod dachem i na wolnym powietrzu (boiska, baseny, korty tenisowe).

Problem mieszkań dla pracowników naukowo-dydaktycznych planowano rozwiązać poprzez wybudowanie przy ul. Młynarskiej bloku mieszkalnego z 40 mieszkaniami różnych typów i przejęcie od miasta sąsiadującego z biblioteką budynku mieszkalnego przy ul. Sienkiewicza, który po wyremontowaniu stanowiłby hotel dla dojeżdżającej z Warszawy kadry nauczycielskiej.¹⁴

Uczelnia miała także ukształtować wizerunek miasta. Już w roku 1970 przystąpiono do uporządkowania bezpośredniego otoczenia uczelni, rozpoczęto od likwidacji targowiska położonego na terenie obecnego dworca PKS, porządkowania ul. A. Zawadzkiego (obecnie ul. Armii Krajowej), burzenia szop i komórek bezpośrednio przylegających do Domu Studenta. Wierzono, że w parze z rozwojem uczelni będą postępowały inwestycje miejskie, komunalne, będą rozwijały się placówki kulturalne

i sportowe. Należy zauważyć, iż w kreślonych przez rektora koncepcjach rozwoju uczelni widać pewien rozmach. Widział on w niej placówkę dynamicznie rozwijającą się i zmieniającą oblicze miasta i regionu. Można tylko zastanowić się, czy biedne powiatowe miasto było w stanie udźwignąć zakładane tempo rozwoju i sprostać potrzebom i oczekiwaniom środowiska akademickiego. Próby rozwiązania problemów szkoły kosztem innych placówek oświatowych rodziły niezadowolenie społeczne. W opinii mieszkańców Siedlec uczelnia, mając poparcie władz wojewódzkich, prezentuje zbyt roszczeniową postawę i rozwija się nie obok, lecz kosztem istniejących instytucji oświatowo-kulturalnych.

Również miejscowe władze raz iła daleko idąca niezależność kierownictwa uczelni od miejscowych czynników polityczno-administracyjnych. Przy dużej życzliwości dla WSN nie zawsze byli oni mentalnie przygotowani do tego, by tolerować instytucję pozostającą na pewnych autonomicznych prawach.

Dlatego też rozwój uczelni nie dokonywał się w planowanym tempie. Licząc się z uwarunkowaniami zakładano, że nowe wydziały i kierunki studiów będą powoływane stopniowo, w

---

¹⁴ J. Kozłowski, *Perspektywiczny plan rozwoju WSN w Siedlcach*, [w:] *Pierwszy rok działalności WSN w Siedlcach*, Siedlce 1970, s. 46-49.

miarę zwalniania pomieszczeń przez słuchaczy SN i pozyskiwania nowych pomieszczeń dydaktycznych.

Rozwój Wyższej Szkoły Nauczycielskiej w latach 1970–1974

Działalność dydaktyczna

Region szczególnie braki odczuwał w zakresie przygotowania nauczycieli kierunków humanistycznych. Już w roku szkolnym 1970/1971 zamierzano powołać Wydział Humanistyczny. Jednakże ze względu na trudności kadrowe, lokalowe oraz zaniedbania organizacyjne, decyzję o utworzeniu wydziału odłożono do następnego roku akademickiego.

Zintensyfikowano natomiast pracę nad umocnieniem i rozwojem organizacyjnym już istniejących wydziałów. Należało jednak pokonać szereg problemów, a spośród nich najistotniejsze to brak odpowiednich kadr i niedostatki lokalowe.

W grudniu 1970 r. na siedleckiej uczelni zatrudnionych było tylko 53 pracowników naukowo-dydaktycznych. Z tej liczby 14 osób to byli nauczyciele SN, a 39 to ludzie z zewnątrz, głównie dojeżdżający z Warszawy. Również stopień związania z uczelnią pierwszych wykładowców WSN był dość luźny. Aż 19 osób (blisko 30 proc.) było zatrudnionych w ramach prac zleconych, a jedynie 34 osoby pracowały na etacie. Należy ponadto zaznaczyć, iż wielu młodych ludzi podjęło pracę w WSN bez odpowiedniego doświadczenia i praktyki w zakresie dydaktyki szkoły wyższej. Ich wiedza i doświadczenie w organizacji warsztatu badawczego były ograniczone. Znaczną część kadry stanowili ludzie, którzy w wyniku niepowodzeń zawodowych lub osobistych w poprzednich miejscach pracy znaleźli w Siedlcach dogodną przystań, a status nauczyciela akademickiego zaspokajał ich próżne ambicje. Zdarzało się, że pracę na uczelni podejmowały osoby nie posiadające odpowiednich kwalifikacji. Procesem sądowym i wielkim skandalem zakończyło się zatrudnienie na stanowisku adiunkta E. Bucińskiego, który na chemii wykładał jako doktor, a – jak wykazało dochodzenie – nie był w stanie udokumentować średniego wykształcenia.¹⁵

Najliczniejszą i najbardziej wartościową grupę stanowili młodzi naukowcy, którzy podjęli pracę na uczelni kierując się nadzieją na szybki rozwój naukowy i możliwość samodzielnej pracy badawczej. Oni to stanowili bazę kadrową uczelni, determinując jej przyszły rozwój organizacyjny.

Dzięki zaangażowaniu tych osób we wrześniu 1970 r. na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym otwarto nowy kierunek: biologię z chemią. Organizatorami tego fakultetu byli: doc. dr A. Suszko-Purzycka i doc. dr W. Zalewski. Pierwszymi wykładowcami na nowo powołanym kierunku studiów byli: doc. dr W. Zalewski, dr Jerzy Moraczewski, dr Halina Tomerska, mgr Teresa Wsół, mgr Andrzej Bohdanowicz, mgr Elżbieta Żebrowska, mgr Anna Szczygielska. Z uwagi na trudności lokalowe i szczupłość specjalistycznych kadr w pierwszym roku studiowało na tym kierunku tylko 36 osób.

Kolejnym krokiem w rozwoju Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego było powołanie w 1971 r. kolejnego kierunku: zajęcia praktyczno-techniczne. Z ww. względów kierunek ten był również nieliczny. W pierwszym roku istnienia kształcił tylko 30 studentów. Organizatorem kierunku był mgr Jerzy Chrzastowski. Z uwagi na specyficzne wymogi w zakresie bazy dydaktycznej nowo utworzony fakultet napotykał na ogromne problemy. Usytuowane w budynku głównym warsztaty szkolne, wraz z kuźnią pracującą na otwartym ogniu, dezorganizowały pracę innych kierunków, stanowiły zagrożenie w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przebywających tam studentów. Jednakże z uwagi na ogromne zapotrzebowanie na nauczycieli tej specjalności, kierunek był stopniowo rozbudowywany. W lutym 1973 r. uruchomiono uzupełniające studia wieczorowe dla absolwentów SN. Dwa razy w tygodniu w godzinach popołudniowych, przez 3 semestry, słuchacze uzupełniali swoją wiedzę, zdobywając wymagane uprawnienia.

Wraz z rozwojem organizacyjnym Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego pojawiła się potrzeba poszerzenia składu osobowego władz dziekańskich. W 1970 r. utworzone zostało stanowisko prodziekana ds. dydaktycznych. Został nim doc. dr Seweryn Niraz.

---

¹⁵ AIPN, syg. 0201/350, s. 16.

Należy zaznaczyć, że władze uczelni prowadziły intensywne starania mające na celu powołanie nowych kierunków studiów. Uporczywe zabiegi rektora J. Kozłowskiego o zgodę na powołanie w Siedlcach kierunków filologicznych zostały uwieńczone sukcesem. Ministerstwo wyraziło zgodę na otwarcie w roku akademickim 1971/1972 filologii polskiej z historią i filologii rosyjskiej. Kierunki te miały być prowadzone na powołanym 30.09.1971 r. Wydziale Humanistycznym. W pierwszym roku studiów na tym wydziale studiowało łącznie 71 osób (33 na filologii polskiej z historią i 38 na filologii rosyjskiej).¹⁶ Były to studia trzyletnie zawodowe. Nauka była organizowana w trybie stacjonarnym.

Kierownictwo tak zorganizowanego wydziału objął doc. dr Leopold Grzegorek, a obsługą administracyjną dziekanatu zajmowała się Teresa Piesio. W skład pierwszej Rady Wydziału Humanistycznego weszli: doc. dr L. Grzegorek, doc. dr Mieczysław Dziekoński, dr Jan Pilich, dr Zygmunt Zbyrowski.

Również na Wydziale Pedagogicznym w roku akademickim 1971/1972 poszerzona została oferta studiów poprzez uruchomienie studiów zaocznych na dwóch kierunkach: nauczanie początkowe i nauczanie początkowe z językiem polskim.

Absolwenci WSN otrzymywali przygotowanie do pracy w zawodzie nauczycielskim w zakresie ukończonej specjalności. Natomiast najzdolniejsi mogli otrzymać skierowanie na studia II stopnia (magisterskie) do WSP w Krakowie, Opolu i Rzeszowie.¹⁷

W związku z przygotowywaną reformą szkolnictwa powszechnego, w lipcu 1973 r. zapadły decyzje o przedłużeniu studiów w uczelniach przygotowujących nauczycieli z trzech do czterech lat. Władze oświatowe stały na stanowisku, iż nauczyciel przyszłej dziesięcioletki winien legitymować się wykształceniem wyższym magisterskim. W tej sytuacji większość zakładów kształcenia nauczycieli przystąpiła do reorganizacji programów studiów. Otwierając kierunki magisterskie rezygnowano z wielozadaniowego systemu kształcenia studentów poprzez usuwanie z programów nauczania przedmiotów pobocznych.

W 1973 r. na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym powołano: biologię, matematykę, chemię, zaś na Wydziale Pedagogicznym: pedagogikę specjalną i pedagogikę szkolną, z kolei na Wydziale Humanistycznym: filologię polską i filologię rosyjską. Na nowo otwartych kierunkach nauka trwała przez 4 lata według programów ustalonych przez ministerstwo. Prowadzone dotychczas w uczelni kierunki łączone kontynuowano w formie wygasającej.

Rozwój organizacyjny uczelni ilustrują dane tabeli 1.1.

Tabela 1.1. Liczba studentów na poszczególnych kierunkach studiów WSN w Siedlcach w latach 1969-1974 (studia stacjonarne)

Kierunek i typ studiów	Liczba studentów w latach					
	1969	1970	1971	1972	1973	1974
Wydział Matematyczno-Przyrodniczy						
a) studia zawodowe 3-letnie						
– matematyka z fizyką	65	119	147	159	140	59
– chemia z fizyką	65	111	134	126	100	48
– biologia z chemią	-	36	69	127	92	51
– zajęcia praktyczno-techniczne z fizyką	-	-	30	53	82	116
b) studia magisterskie 4-letnie					83	130
– matematyka					47	105
– chemia					56	127
– biologia						

¹⁶ AZ AP, syg. VII/21, s. 97.

¹⁷ Tamże, s. 65.

Wydział Pedagogiczny						
a) studia zawodowe 3-letnie						
– nauczanie początkowe z matematyką	33	58	83	57	32	4
– nauczanie początkowe z wychowaniem fizycznym	32	64	107	74	40	-
					38	92
					39	96
b) studia magisterskie 4-letnie					-	31
– pedagogika specjalna						
– pedagogika szkolna						
– pedagogika przedszkolna						
Wydział Humanistyczny						
a) studia zawodowe 3-letnie						
– filologia polska z historią			33	75	71	38
			38	105	96	64
– filologia rosyjska						
b) studia magisterskie 4-letnie					64	118
– filologia polska					58	104
– filologia rosyjska						
Razem	195	388	661	772	1035	1183

Źródło: AZAP. Dział Dydaktyki (ankiety statystyczne GUS za lata 1969-1974).

Jak wynika z przytoczonych liczb, lata 1969-1974 były okresem dynamicznego rozwoju siedleckiej uczelni. W ciągu pięciu lat prawie sześciokrotnie wzrosła liczba studentów studiów stacjonarnych, a liczba prowadzonych przez uczelnię kierunków wzrosła z czterech w 1969 r. do piętnastu w roku akademickim 1973/1974. Najwyższą dynamikę wzrostu odnotowano na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym. W 1974 r. studiowało na nim 637 osób, tj. ok. 54 proc. ogółu studiujących w siedleckiej uczelni.

Tutejsze środowisko studenckie rekrutowało się głównie z osób wywodzących się z podlaskich wsi i miasteczek. Według danych z 1971 r. aż 36 proc. słuchaczy WSN posiadało chłopski rodowód, 30 proc. robotniczy, 31 proc. inteligencki. Przekrój społeczny studiującej młodzieży rodził niekiedy określone problemy dydaktyczne. Wśród studentów często pojawiała się opinia, że język wykładów jest zbyt hermetyczny, a używana terminologia niezrozumiała. W tej sytuacji wykładowcy, ze szkodą dla treści programowych, znaczną część zajęć poświęcali objaśnianiu pojęć. W ocenie wykładowców proces dydaktyczny w siedleckiej WSN znacznie odbiegał od praktyk obowiązujących w renomowanych uczelniach. Podobne opinie zgłaszali studenci, którzy studiowali wcześniej na uczelniach warszawskich.¹⁸ Zdarzało się, iż proces nauczania bywał zakłócony zachowaniem niektórych wykładowców, którzy niewłaściwie odnosili się do studentów, wpisując im do zeszytów z notatkami złośliwe uwagi lub zmieniając w indeksach oceny wystawione przez asystentów.¹⁹

Chcąc usunąć te braki i jednocześnie rozbudzić intelektualnie miejscowe środowisko studenckie, już w drugim roku istnienia szkoły zainicjowano studencki ruch naukowy. Z uwagi na brak inicjatyw studenckich tworzono go odgórnie, wyznaczając opiekunów kół naukowych, którzy mieli je zorganizować i sprawować nad nimi kuratelę. Administracyjny sposób organizacji studenckiego życia naukowego prowadził do pewnych wypaczeń. Każda jednostka organizacyjna, nie zważając na potrzeby i zainteresowania studentów, tworzyła koła naukowe. Nawet Biblioteka Główna powołała na prawach koła naukowego Klub Interesującej Książki. Mimo tych problemów, po wstępnym okresie poszukiwań form organizacyjnych, w latach 1971-1973 działały należycie zorganizowane studenckie koła naukowe: chemików, z sekcjami: analizy chemicznej, chemii fizycznej, chemii organicznej, biologów, pedagogów, matematyków, politologów.

¹⁸ AIPN BU, syg. 001164/409. Notatka służbowa z dn. 26.03.1971 r. z rozmowy oficera SB ze studentem-kandydatem na TW.

¹⁹ AIPN, syg. 0201/350, s. 19. Informacja powiatowego szefa SB o sytuacji w WSN Siedlce z dn. 11.03.1974 r.

Największą aktywność wykazywało Koło Naukowe Ornitologów, które włączyło się do prac związanych z dokumentacją współczesnej fauny i flory regionu, obrączkowania ptaków, gromadzenia eksponatów do tworzonego muzeum przyrodniczego i pracowni dydaktycznych.

Koło Naukowe Pedagogów rozciągało opiekę nad młodzieżą z tzw. marginesu społecznego, organizowało zabawy osiedlowe dla młodzieży, choinki w zakładach pracy, włączało się też do prac przy organizacji obozów i kolonii dla dzieci.

Członkowie Koła Naukowego Matematyków kładli nacisk na krzewienie wiedzy matematycznej wśród uczniów szkół powszechnych, współuczestniczyli w organizacji olimpiad i turniejów wiedzy matematycznej.²⁰

Należy także zauważyć, iż kierownictwo uczelni rozwijając studia stacjonarne widziało potrzeby i oczekiwania środowisk nauczycielskich, które zostały zobligowane do podniesienia kwalifikacji zawodowych. Z myślą o nich stopniowo otwierano kierunki umożliwiające uzupełnienie kwalifikacji w systemie zaocznym. Już w 1971 r. dla absolwentów SN zorganizowano trzysemestralne studia zawodowe na kierunkach: matematyka, biologia, nauczanie początkowe, filologia polska i filologia rosyjska.

W następnym roku powołano sześciusemestralne studia zawodowe na kierunku filologia rosyjska dla absolwentów liceów pedagogicznych oraz trzysemestralne studia zawodowe dla absolwentów SN na kierunku nauczanie początkowe z językiem polskim. W 1973 r. uruchomiono dalsze studia zawodowe na kierunkach: zajęcia praktyczno--techniczne i pedagogika przedszkolna. Na obu tych fakultetach kształcili się nauczyciele, absolwenci SN. W tym też roku, w ramach przygotowań uczelni do zmiany jej statusu ze szkoły zawodowej na magisterską, zorganizowano czteroletnie magisterskie studia zaoczne na następujących kierunkach: matematyka, biologia, chemia, pedagogika przedszkolna z nauczaniem początkowym, filologia polska i filologia rosyjska. W 1974 r. jeszcze bardziej rozbudowano zaoczne studia magisterskie powołując: pedagogikę szkolną, pedagogikę przedszkolną, pedagogikę specjalną.

Rozwój studiów zaocznych na WSN w Siedlcach ilustruje tabela 1.2.

Tabela 1.2. Kierunki zaoczne w WSN w Siedlcach w latach 1971-1974

Kierunek i typ studiów	Liczba studentów w latach			
	1971	1972	1973	1974
Wydział Matematyczno-Przyrodniczy				
a) 3-semestralne studia zawodowe				
matematyka	33	97	70	-
biologia	45	91	48	4
zajęcia praktyczno-techniczne	-	-	69	138
b) 4-letnie studia magisterskie				
matematyka	-	-	117	175
chemia	-	-	74	119
biologia	-	-	47	70
Wydział Pedagogiczny				
a) 3-semestralne studia zawodowe				
nauczanie początkowe	34	65	33	-
nauczanie początkowe z językiem polskim	-	49	48	46
pedagogika przedszkolna	-	-	50	49
b) 4-letnie studia magisterskie				
pedagogika przedszkolna z nauczaniem początkowym	-	-	54	90
pedagogika szkolna	-	-	-	54
pedagogika przedszkolna	-	-	-	50
pedagogika specjalna	-	-	-	39

²⁰ AZAP, syg. IX/4, s. 14.

Wydział Humanistyczny				
a) 3-semestralne studia zawodowe				
filologia polska	34	100	65	-
filologia rosyjska	31	62	33	-
b) 6-semestralne studia zawodowe				
filologia rosyjska	-	24	23	22
c) 4-letnie studia magisterskie				
filologia polska	-	-	81	138
filologia rosyjska	-	-	65	112
Razem	177	488	877	1101

Źródło: AZ AP. Dział Dydaktyki (ankiety statystyczne GUS za lata 1969-1974).

Z przytoczonych danych (tab. 1.2) wynika, iż w analizowanym okresie nastąpił szybki rozwój studiów zaocznych. W latach 1971-1973 trzykrotnie wzrosła liczba kierunków, z pięciu w 1971 r. do piętnastu w 1973 r. Odnotować także należy ponad sześciokrotny wzrost liczby zaocznych studentów, ze 177 w 1971 r. do 1101 w 1974 r. Rozwój tej formy kształcenia podyktowany był koniecznością dostosowania kwalifikacji zawodowych nauczycieli do zmian programowych szkolnictwa. Wysoka dynamika rozwoju studiów zaocznych wymagała wiele trudu i ogromnego wysiłku organizacyjnego ze strony kierownictwa WSN, które stosując się do postulatów środowisk nauczycielskich uruchamiało kierunki realizujące zróżnicowane programy.

Rozwój uczelni stawiał też przed władzami miasta nowe wyzwania. Poszukiwano możliwości zapewnienia bazy lokalowej dla rozbudowującej się szkoły. Przejęty od SN budynek główny, położony przy ul. 3 Maja, w 1970 r. gruntownie wyremontowano i zaadaptowano do potrzeb szkoły wyższej. Po remoncie jego powierzchnia użytkowa wynosiła 3370 m². W tym też roku obok gmachu głównego zbudowano salę gimnastyczną o powierzchni 650 m² oraz przejęto od miasta i wyremontowano dla potrzeb Wydziału Pedagogicznego budynek dawnej Szkoły Ćwiczeń przy ul. Sienkiewicza 51. W tym gmachu przejściowo usytuowano również Bibliotekę Główną.

W 1971 r. miasto przekazało uczelni nowo zbudowany gmach przy ul. Prusa 12. Pierwotnie budowano go dla potrzeb szkolnictwa podstawowego. W 1972 r. ukończono budowę dwóch pawilonów przy ul. Nowotki (obecnie Orlicz-Dreszera) z przeznaczeniem na Studium Wojskowe. W 1974 r. przystąpiono do rozbudowy gmachu przy ul. 3 Maja 54, dobudowując od strony ul. Zawadzkiego (obecnie Armii Krajowej) tzw. plomby. Rozbudowę powierzchni lokalowej uczelni ilustruje tabela 1.3.

Tabela 1.3. Baza lokalowa WSN w latach 1969-1974

Rok	Powierzchnia w m ²	Wzrost w m ²	Kubatura
1969	3370	-	15 080
1970	4880	1510	18 090*
1971	8430	3510	29 560
1972	9474	1044	32 790
1973	9474	-	32 790
1974	9474	-	32 790

* Uwaga: Podano jedynie kubaturę pomieszczeń naukowo-dydaktycznych (bez sali gimnastycznej).

Źródło: Materiały własne.

Pomimo znacznego wzrostu powierzchni lokalowej, stan bazy dydaktycznej uczelni nie był zadowalający. Pobieźnie zaadaptowane pomieszczenia szkolne przypominały bardziej sale lekcyjne niż sale wykładowe, sale seminaryjne czy pracownie. Brakowało dużych pomieszczeń audytoryjnych, w których można byłoby w sposób racjonalny organizować łączone wykłady dla kilku kierunków. Ponadto prowadzona w sposób żywiołowy rozbudowa lokalowa bardziej uwzględniała możliwości pozbycia się przez miasto określonych obiektów niż specyficzne potrzeby uczelni. Podobnie, prowadząc remonty, bardziej liczono się z kosztami niż uwzględnianiem perspektywicznych potrzeb szkoły. Dlatego też obiekty uczelniane były rozproszone, znajdowały się w różnych rejonach miasta, a ich wewnętrzne rozplanowanie uwzględniało tylko doraźne potrzeby dydaktyczne poszczególnych wydziałów.

Jednostki międzywydziałowe, jak: Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych, Studium Wychowania Fizycznego i Studium Wojskowe najdotkliwiej odczuwały te braki. Zajęcia z

wychowania fizycznego studenci odbywali w wynajętych salach gimnastycznych siedleckich szkół, co powodowało nieprawidłowości w organizacji zajęć, ich komasację i przesunięcie na późne godziny wieczorne. W tych warunkach nie było możliwości rozwoju życia sportowego w ramach Akademickiego Zrzeszenia Sportowego. Ograniczało ono swą działalność do organizacji gier świetlicowych. Z uwagi na ciasnotę lokalową nie funkcjonowała akademicka służba zdrowia. W pierwszych latach studenci korzystali z przychodni lekarskiej przy Szkole Podstawowej nr 6. Nie zważając na powyższe braki władze uczelni, ulegając presji Kuratorium Oświaty, uruchomiły kierunek nauczanie początkowe z wychowaniem fizycznym.

Ażeby przeciwdziałać żywiołowym tendencjom w powoływaniu nowych kierunków, organizacji pracowni i ich wyposażaniu w sprzęt, który w niewielkim stopniu służył potrzebom naukowo-dydaktycznym, a zaspokajał tylko ambicje organizatorów poszczególnych zakładów, postanowiono opracować koncepcję rozwoju uczelni na lata 1975-1980. W dniu 23 maja 1974 r. z udziałem ministra nauki i szkolnictwa wyższego odbyło się w Siedlcach wyjazdowe posiedzenie warszawskiego Komitetu Wojewódzkiego PZPR. Omówiono dotychczasowe osiągnięcia organizacyjne, podkreślając konieczność eliminowania błędów, lepszego i racjonalnego wykorzystania aparatury, usprawnienia procesu dydaktycznego, lepszego powiązania kadry naukowo-

dydaktycznej ze środowiskiem lokalnym. Biorąc pod uwagę perspektywiczne potrzeby uczelni, zatwierdzono program jej rozwoju. Uwzględniał on rozwój kadry naukowo-dydaktycznej, organizację nowych kierunków oraz rozbudowę bazy lokalowej szkoły. Plan zakładał, że w przyszłości uczelnia będzie uzyskiwać powierzchnię naukowo-dydaktyczną w następstwie realizowanych inwestycji własnych. Zatwierdzony program inwestycyjny zakładał, iż na potrzeby siedleckiej uczelni zostanie zbudowane miasteczko akademickie podobne do campusu w Toruniu. W pierwszej kolejności plan przewidywał budowę gmachów dla Wydziału Humanistycznego, Matematyczno-Przyrodniczego, Zakładu Techniki, gmachu Biblioteki Głównej, hali sportowej z krytym basenem, rektoratu, przychodni lekarskiej, stołówki, trzech akademików na 1800 miejsc, pięciu budynków mieszkalnych dla ok. 300 rodzin pracowników uczelni. Ogólna powierzchnia użytkowa planowanych inwestycji miała wynosić ok. 100 tys. m².

2 września 1974 r. Urząd Miejski w Siedlcach wydał decyzję o warunkach realizacji planowanych obiektów i wskazał tereny pod ich lokalizację. Większość obiektów realizowanych w ramach tzw. miasteczka akademickiego miała być zbudowana przy ul. Żytniej. Pod tę inwestycję miasto przekazało uczelni 50 ha gruntów.²¹ W latach następnych kierownictwo uczelni bezskutecznie podejmowało wysiłki w celu przygotowania dokumentacji i znalezienia wykonawcy.

Organizacja pracy naukowo-badawczej

Mimo iż podstawowym zadaniem WSN-ów było kształcenie przyszłych kadr nauczycielskich do szkół podstawowych i zasadniczych szkół zawodowych, władze resortowe zalecały, by kadra naukowo-dydaktyczna rozwijała działalność naukowo-badawczą. Prowadzone badania miały integrować środowisko wykładowców, stymulować ich rozwój naukowy, ułatwiać kontakty z liczącymi się ośrodkami naukowymi.

Już w pierwszym roku istnienia uczelni jej kierownictwo, wykorzystując majątek przejęty od Studium Nauczycielskiego, powołało kilka zakładów naukowo-dydaktycznych.

Na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym:

- Zakład Chemii – kierownik doc. dr A. Suszko-Purzycka,
- Zakład Biologii – kierownik doc. dr W. Zalewski (od 1971 r. doc. dr Jerzy Prószyński),
- Zakład Matematyki – kierownik doc. dr Andrzej Mostowski,
- Zakład Fizyki – vacat (od 1972 r. kierownikiem był doc. dr Bruno Piekara).

Na Wydziale Pedagogicznym:

- Zakład Pedagogiki – kierownik doc. dr W. Wojtyński,
- Zakład Nauczania Początkowego – kierownik dr Maria Radwiłowicz,
- Zakład Psychologii – p.o. kierownika dr Krzysztof Polakowski,

²¹ AZ AP, WSP w Siedlcach, stan obecny i perspektywy dalszego rozwoju, Siedlce 1975, s. 22-24.

- Zakład Technicznych Środków Nauczania – kierownik mgr M. Skonieczny.

Powołano także następujące jednostki międzywydziałowe:

- Międzywydziałowy Zakład Praktyk Pedagogicznych – kierownik doc. dr hab. J. Kozłowski,
- Międzywydziałowy Zakład Filozofii – vacat (od 1970 r. kierownikiem był dr Stefan Matuszewski, a od 1972 r. mgr Janusz Sekuła,
- Pracownia Małej Poligrafii – kierownik J. Krawczyk.

W roku 1971 wraz z uruchomieniem kierunku zajęcia praktyczno-techniczne na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym powołano Zakład Techniki, którego kierownikiem został mgr inż. Julian Chrzęstowski, a na nowo utworzonym Wydziale Humanistycznym: Zakład Filologii Polskiej – kierownik dr Jan Pilich i Zakład Filologii Rosyjskiej – kierownik doc. dr Mieczysław Dziekoński.

Większość powołanych jednostek nie spełniała wymogów placówek naukowo-badawczych, były słabe kadrowo (skupiające po kilka osób, w większości ze stopniem naukowym magistra), pozbawione opieki merytorycznej ze strony kierowników zakładów, którzy często przypadkowo znaleźli się na wyższej uczelni i nie posiadali umiejętności tworzenia zespołów naukowych i kierowania procesem badawczym. Dlatego też większość kadry ograniczała się do prac dydaktycznych, prowadząc nikłą działalność badawczą. Ta sytuacja zmuszała szczególnie młodszych pracowników nauki do szukania na własną rękę promotorów i uczelni posiadających prawa do nadawania stopni naukowych. Nie wszyscy jednak orientowali się, że nie mogą liczyć na pomoc swych kierowników zakładów, gdyż ci albo nie potrafili, albo nie mieli chęci sami podejmować działalności badawczej zadowolając się wygodnym statusem nauczyciela akademickiego.

Należy zaznaczyć, iż w początkowym okresie istnienia powiatowe miasto Siedlce nie stanowiło atrakcyjnego miejsca pracy dla kadr akademickich. Miasto nie posiadało tradycji akademickich. Wszystko tu należało organizować od podstaw, często napotykając na biurokratyczny opór powiatowej administracji, która nie rozumiała specyficznych uwarunkowań wyższej uczelni. Władze lokalne podejrzliwie patrzyły na środowisko akademickie, widząc w nim zarzewie niepokoju i ideologicznego fermentu. Dlatego już w grudniu 1970 r. Referat Służby Bezpieczeństwa KP MO w Siedlcach założył na WSN sprawę obiektową o kryptonimie „Sorbona II” dla „ochrony operacyjnej uczelni przed penetracją wrogich ośrodków dywersji ideologiczno-politycznej”.²² Ingerencja aparatu bezpieczeństwa w zakresie polityki kadrowej uczelni była daleko bardziej widoczna w Siedlcach niż w innych ośrodkach akademickich. Tu bardzo często oficer SB w sposób bezceremonialny przedstawiał rektorowi opinię o wykładowcach i ich przydatności do zawodu z sugestią odpowiedniego rozwiązania problemu. Kryteria ideowo-polityczne nie służyły wzmocnieniu funkcji naukowo-badawczych szkoły. Z tych względów wielu cenionych nauczycieli akademickich zmuszonych było odejść z WSN, np.: doc. dr T. Płużański za udział w antykomunistycznej konspiracji w pierwszych latach po wyzwoleniu, dr Edward Pałyga z Międzywydziałowego Zakładu Filozofii za to, że według szefa siedleckiego SB, St. Chalimoniuka, „jego wykłady tchną powiewem zza oceanu”²³, doc. dr A. Suszko-Purzycka – organizatorka Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego musiała ustąpić ze stanowiska dziekana, ponieważ „w jej zachowaniu uwidacznia się pewne zachwianie równowagi politycznej i ideologicznej”²⁴, asystentki z Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego – mgr Elżbieta Kuniewicz i mgr Maria Łach za „demonstracyjny udział w praktykach religijnych”.²⁵ To są tylko niektóre przykłady brutalnej ingerencji aparatu bezpieczeństwa w obsadę kadrową uczelni. Jednakże SB nie ograniczała się do wywierania bezpośrednich nacisków na władze uczelni, lecz systematycznie przekazywała informacje o kadrze naukowej WSN do instancji partyjnych, które na ich podstawie podjęły szereg przedsięwzięć zmierzających do zaprowadzenia własnych porządków poprzez odsunięcie od pracy z młodzieżą osób, wyrażających „negatywny stosunek do polityki naszej partii, bądź fanatyzm religijny i związki z klerem w sposób destrukcyjny, niezgodny ze świeckim wychowaniem przyszłych pedagogów”.²⁶

Pod presją czynników partyjnych, które zarzucały władzom uczelni tolerowanie „religianctwa”, rektor WSN doc. dr hab. J. Kozłowski już w 1970 r. zwywał na indywidualne rozmowy osoby

²² AIPN, syg. 0201/350, s. 5

²³ Tamże, s. 72.

²⁴ Tamże, s. 16.

²⁵ Tamże, s. 71.

²⁶ Tamże, s. 64.

uczestniczące w życiu religijnym, żądając zaprzestania praktyk religijnych. Gdy rozmowy „ostrzegawcze” nie przynosiły rezultatów, władze uczelni bezceremonialnie rozwiązywały umowę o pracę.

W 1972 r. zastępca naczelnika Wydziału III KW MO w Warszawie stwierdził, że „w ostatnim okresie w składzie kadry wykładowczej WSN w Siedlcach nastąpiły duże zmiany. Szereg osób, których wpływ na młodzież był szczególnie negatywny, zostało zwolnionych (...) Przyjęto szereg nowych, które przez naszą służbę są w pełni rozpoznane”.²⁷ Sytuacja ta w znacznym stopniu przyczyniała się do płynności kadr naukowo-dydaktycznych. W 1971 r. odeszło z pracy 9 nauczycieli akademickich na 35 zatrudnionych w uczelni, w 1972 r. – 15 na 63 zatrudnionych, a w 1973 – 10 na 75 zatrudnionych. Obecnie nie da się ustalić, jaki odsetek tych zwolnień było uwarunkowanych względami ideologicznymi. Protesty i interwencje Kurii Diecezjalnej w sprawie łamania konstytucyjnej zasady wolności sumienia władze państwowe ignorowały i często pozostawiały bez odpowiedzi.²⁸ W tych warunkach wiele etatów naukowo-dydaktycznych pozostawało nieobsadzonych. Braki kadrowe starano się zapełniać zatrudniając nauczycieli z innych uczelni na godziny zleczone i narzucając pracownikom szkoły dodatkowe zadania w ramach tzw. godzin ponadwymiarowych. Praktyka ta hamowała rozwój naukowy młodych pracowników uczelni. Często zdarzało się, iż wykłady i seminaria prowadzili asystenci.

Z uwagi na niedogodności występujące przy zatrudnianiu osób z zewnątrz, uczelnia starała się stabilizować kadrę, stawiając na osoby, które na trwałe wiązały się z Siedlcami. W tym celu starano się prowadzić odpowiednią politykę mieszkaniową, ułatwiając przydział mieszkań kadrze samodzielnych pracowników nauki oraz młodym małżeństwom asystenckim. Władze miasta, rozumiejąc jak ważnym czynnikiem stabilizującym kadrę jest przydział mieszkania, starały się, mimo głodu lokalowego, przydzielać do dyspozycji uczelni pewną liczbę mieszkań z tzw. puli przewodniczącego prezydium MRN. Do 1973 r. pracownicy uczelni otrzymali od miasta 32 mieszkania różnych typów. Nie rozwiązywało to jednak wszystkich problemów lokalowych szkoły. Część pracowników korzystała z pomieszczeń w Domu Studenta przy ul. 3 Maja. Sytuacja ta rodziła określone problemy, w szczególności gdy pokoje w akademiku były zasiedlone przez rodziny posiadające dzieci. Mimo tych niedogodności, polityka mająca na celu stabilizację kadr była słuszna i przynosiła stopniowe efekty. Ilustruje to tabela 1.4.

Tabela 1.4. Kadra nauczycieli akademickich WSN w Siedlcach w latach 1969-1974

Rok	Ogółem zatrudnionych	Liczba				Zleconych	Uwagi
		Prof.	Doc.	Dr	Mgr		
1969/70	9*	-	5	3	1	-	-
1970/71	35	-	5	8	22	-	-
1971/72	63	3	6	12	39	39	3 lek. bez stopnia
1972/73	75	3	11	15	43	22 na ½ etatu	3 bez stopnia
1973/74	113	2	17	14	77	-	3 bez stopnia

Źródło: Materiały własne.

* Należy wyjaśnić, że kadra pracowników naukowo-dydaktycznych w roku 1969/1970 nie ograniczała się do 9 osób. W WSN w pierwszych latach jej istnienia pracowali także nauczyciele SN. W 1969 r. uczelnia nie posiadała własnego budżetu, utrzymując się ze środków Społecznego Funduszu Budowy Szkół i Internatów oraz budżetu SN. W latach 1970-1971 stopniowo wygasła działalność Studium Nauczycielskiego, a część nauczycieli SN podjęła pracę na uczelni.

Z przytoczonych danych wynika, iż mimo zasygnalizowanych uprzednio problemów, dał się zauważyć korzystny trend w rozwoju kadry naukowo-dydaktycznej. Prawie czterokrotnie wzrosła liczba profesorów i docentów. W podobnym tempie rosła grupa nauczycieli ze stopniem magistra. Należy jednakże podkreślić, iż wzrost liczby samodzielnych pracowników nauki nie następował w

²⁷ Tamże, s. 65.

²⁸ H. Tomasiak, *Duszpasterstwo akademickie*, [w:] *Magnificat anima mea*, Wydawnictwo Michallineum, s. 135-139.

drodze ich rozwoju naukowego, lecz poprzez kontrakty bądź mianowania. W czerwcu 1971 r. kierownictwo uczelni wystąpiło z pierwszym wnioskiem o zatrudnienie na stanowisku docentów doktorów:

Mieczysława Forysia, Mieczysława Iwanickiego, Seweryna Niraza, Leopolda Grzegorka, Laury Belowskiej.²⁹ W latach następnych praktyka ta stawała się powszechna. W 1974 r. na 32 zatrudnionych w uczelni docentów tylko 7 posiadało habilitację. Jednocześnie zauważono, iż kadra ze stopniem naukowym, podejmując pracę w Siedlcach, zaczynała coraz bardziej identyfikować się z uczelnią, przenosiła tu swoje zainteresowania i energicznie przystępowała do organizacji warsztatu naukowego, by móc kontynuować badania nad wcześniej wybranymi problemami. Sytuacja ta rodziła także określone problemy, szczególnie w zakresie tworzenia większych zintegrowanych zespołów badawczych. Nowo pozyskani pracownicy przychodzili z określonymi zainteresowaniami i niechętnie zgłaszali akces do uczestnictwa w realizacji wspólnych wewnątrzzakładowych tematów.

Mimo owych problemów w niektórych zakładach udało się powołać zespoły realizujące wspólnie większe zadania badawcze. Podjęły one trud rozbudowy zaplecza naukowego. Np. w latach 1972-1973 pracownicy Zakładu Biologii pod kierunkiem dr. J. Prószyńskiego prawie od podstaw zorganizowali zaplecze naukowo-dydaktyczne zakładu, tworząc pracownie: botaniki ogólnej, botaniki systematycznej, fizjologii roślin, fizjologii zwierząt, zoologii, metodyki nauczania biologii, i rozpoczęli pracę przy organizacji pracowni mikrobiologii. Zorganizowane zaplecze oraz panujący w zakładzie klimat zaowocowały szybkim rozwojem badań. W latach 1972-1974 w Zakładzie Biologii opublikowano blisko 50 prac naukowych.

W tym też okresie został rozbudowany Zakład Chemii. Dzięki nowym zakupom wyeliminowano braki w zakresie wyposażenia pracowni w niezbędny sprzęt i odczynniki chemiczne. Nowe zakupy prowadzono z myślą o organizacji własnych warsztatów badawczych i pracowni magisterskich. Doposażenie zakładu umożliwiło zorganizowanie trzech pracowni: biochemii, chemii fizycznej i chemii organicznej.³⁰ Należy podkreślić, iż ogromną rolę w procesie rozbudowy Zakładu Chemii odegrali: doc. dr A. Suszko-Purzycka i dr M. Forys.

W 1972 r. po raz pierwszy na siedleckiej uczelni został opracowany plan badań naukowych. Obejmował on 57 tematów i 27 problemów. Należy zauważyć, że tylko nieliczne tematy realizowano w ramach tzw. problemów węzłowych, a i te były koordynowane przez placówki zewnętrzne. Do prac przy opracowaniu planowanych tematów powołano 25 zespołów naukowych, z czego aż 18 na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym.

Powyższe działania tylko w niewielkim stopniu przyczyniły się do koncentracji badań naukowych. Z uwagi na brak samodzielnej kadry naukowej zdolnej do poprowadzenia opieki nad młodszymi pracownikami nauki, asystenci angażowali się w prace badawcze nie na swojej uczelni, lecz w placówkach zatrudniających ich promotorów. Tak więc przeważająca liczba tematów była realizowana jednoosobowo. Większość opracowywanych tematów była finansowana z budżetu instytucji zewnętrznych (II i III Wydziału PAN, Instytutu Warzywnictwa w Skierniewicach, Instytutu Rybołówstwa Śródlądowego w Olsztynie). Kilka tematów było realizowanych we współpracy z Uniwersytetem Warszawskim i Uniwersytetem Łódzkim.³¹ Badania te obejmowały wąskie problemy i opiewały na sumy od kilkunastu do kilkudziesięciu tysięcy złotych.

Istotnym czynnikiem stymulującym rozwój badań naukowych była wymiana myśli w ramach współpracy z innymi ośrodkami naukowymi. Współdziałanie z krajowymi placówkami badawczymi rozwijano poprzez osobiste kontakty siedleckiej kadry naukowo-dydaktycznej ze środowiskiem macierzystym. Często owe związki personalne przeradzały się w instytucjonalne. Mimo że siedlecka uczelnia miała podpisaną umowę o patronackiej współpracy tylko z Uniwersytetem Warszawskim, to wiele pracowni współpracowało ze swymi odpowiednikami z uczelni warszawskich, łódzkich i poznańskich. W większości przypadków kadra z tradycyjnych ośrodków akademickich życzliwie podchodziła do problemów nurtujących siedleckie środowisko naukowe.

Ważną rolę w procesie stymulacji badań naukowych odegrały pierwsze kontakty międzynarodowe. W 1973 r. Zakład Chemii z inicjatywy doc. dr. M. Forysia nawiązał współpracę z AN ZSRR w dziedzinie badań radiacyjnych, a kierowany przez doc.

²⁹ AZ AP, syg. VII/80, s. 28.

³⁰ AZ AP, syg. X/8, s. 1.

³¹ AZ AP, syg. VII/83, s. 32.

dr. J. Prószyńskiego Zakład Biologii rozpoczął współpracę z AN Tadżyckiej SRR w zakresie studiów arachnologicznych. W obu przypadkach kierownicy tych zakładów wykorzystali swoje związki z okresu pobytu na studiach aspiranckich w ZSRR. Pracownicy uczelni po raz pierwszy mieli możliwość prezentowania wyników swych badań na międzynarodowych kongresach. I tak: doc. dr J. Prószyński na Międzynarodowym Kongresie Arachnologicznym w Amsterdamie, doc. dr Leokadia Tomaszewska na Międzynarodowym Kongresie Pracy w New Delhi, doc. dr M. Foryś na Międzynarodowym Kongresie Chemii Radiacyjnej w USA. Natomiast na zagraniczne staże naukowe w 1974 r. zakwalifikowani zostali: mgr Elżbieta Żebrowska – do ZSRR, mgr Waldemar Kępa – do ZSRR, mgr Barbara Jezierska – do Kanady.

Chcąc wzmocnić działalność naukowo-badawczą i zintegrować środowisko naukowe, władze uczelni starały się tworzyć możliwości prezentacji własnych osiągnięć badawczych. Już w roku 1970 wydano pierwsze pismo naukowe „Zeszyty Działalności WSN”. Obejmował on artykuły opracowane przez pracowników tutejszej uczelni. W pierwszych latach „Zeszyty” wydawano jako rocznik. W późniejszym okresie obok „Zeszytów Działalności WSN” wydawano skrypty, rozprawy naukowe, monografie, prace habilitacyjne. W latach 1973/1974 opublikowano 7 skryptów i 2 prace habilitacyjne.

Po zorganizowaniu podstaw działalności naukowo-badawczej władze uczelni starały się, by – zgodnie z dyrektywami kierownictwa resortu – do realizacji niektórych tematów badawczych byli włączani studenci. Jednakże starania te nie przynosiły pożądaných rezultatów. Siedleckie środowisko studenckie nastawiało się głównie na zdobycie kwalifikacji zawodowych. Również organizacja procesu dydaktycznego nie zawsze umożliwiała włączenie się studentów do prac badawczych. Obligowani przeładowanymi planami zajęć dydaktycznych, wykazujący braki metodologiczne słuchacze WSN nie mogli być wartościowymi partnerami w realizacji programów badawczych. Zdarzało się, iż kierownicy tematów nie potrafili intelektualnie rozbudzić miejscowego środowiska studenckiego i zbyt pochopnie rezygnowali ze współpracy z młodzieżą.

Proces integracji siedleckiego środowiska naukowego odbywał się nie tylko poprzez uczestnictwo w realizacji wspólnych tematów badawczych. Ważną rolę w procesie wzajemnego poznania się pracowników różnych wydziałów odgrywał powołany w 1974 r. z inicjatywy doc. dr. Ryszarda Radwiłowicza „Klub pod Lwem”. W ramach spotkań klubowych, które zwoływano regularnie dwa razy w miesiącu, spotykali się pracownicy WSN, którzy prezentowali własne osiągnięcia naukowe, referowali ciekawe tematy z zakresu uprawianych przez siebie dyscyplin, wymieniali poglądy na temat aktualnych problemów środowiska. Spotkania w „Klubie pod Lwem” odegrały ważną rolę w życiu społeczności akademickiej Siedlec – miście nie posiadającym tradycji życia naukowego, gdzie władze polityczne wyrażały satysfakcję z usytuowania tu szkoły wyższej, a jednocześnie zgłaszały niepokój i obawy, czy niezależność i autonomia akademicka nie zakłóci spokoju społecznego.

Biblioteka

Istotnym czynnikiem w organizacji i rozwoju życia naukowego była wielkość i jakość księgozbioru uczelnianego. Do organizacji biblioteki władze przystąpiły już w pierwszym roku istnienia WSN. Zarządzeniem rektora J. Kozłowskiego w październiku 1969 r. powołano Bibliotekę Główną.³² W pierwszym roku istnienia funkcjonowała ona w oparciu o liczący 50 tys. tomów księgozbiór dawnego SN. Pierwsze lata działalności biblioteki były dość skromne. Brak funduszy, ciasnota lokalowa, brak fachowej kadry bibliotekarskiej powodowały, że w pierwszych latach swego istnienia biblioteka nie rozwinęła szerszej działalności. Wykładowcy rzadko korzystali z zasobów biblioteki, wykorzystując własne księgozbiory. Podobnie i młodzież studencka unikała prac w czytelni ograniczając się do przyswajania wiedzy podanej na wykładach, zawartej w skryptach i podręcznikach.

---

³² AZ AP, syg. VII/21, s. 33.

W 1971 r. władze uczelni stworzyły warunki do rozwoju Biblioteki Głównej. Obsadzony został wakujący etat dyrektora biblioteki. Pierwszym dyrektorem mianowano Halinę Komar. Jednocześnie biblioteka uzyskała nową siedzibę. Na jej potrzeby wydzielono część pomieszczeń w gmachu przy ul. Sienkiewicza. Uzyskane środki finansowe umożliwiły większe zakupy, co pozwoliło na zwiększenie księgozbioru o blisko 50 proc. W 1974 r. Biblioteka Główna posiadała już 77 tys. tomów. W 1973 r. przystąpiono do mikrofilmowania pozycji nieuchwytnych na rynku księgarskim, a niezbędnych do realizacji procesu dydaktycznego. W 1974 r. podjęto prace przy organizacji bibliotek wydziałowych. Jako pierwsza powstała Biblioteka Zakładu Chemii. W jej organizację wiele wysiłku włożyła doc. dr A. Suszko-Purzycka.

Należy zauważyć, iż w procesie dynamicznego rozwoju Biblioteki Głównej nie ustrzeżono się wielu błędów. Szwankowała współpraca między kierownictwem biblioteki a jednostkami naukowo-dydaktycznymi. W efekcie wiele zakupów było nietrafionych i nieprzydatnych w działalności dydaktycznej szkoły. Szczególnie widoczne było to przy zakupie niektórych czasopism. Zdarzało się, że nauczyciele akademicy po złożeniu zamówień na potrzebne im tytuły nie interesowali się nimi i jeszcze długo tomy niektórych czasopism tak jak wyszły z drukarni, tak stały na regałach z nierozciętymi kartkami. Niezadowolający był także udział kadry nauczycielskiej w korzystaniu z księgozbioru biblioteki. Również studenci nie wykazywali szczególnego zainteresowania jej zasobami. W ostatnim roku istnienia WSN (1973/1974) z księgozbioru BG korzystało 52 proc. studentów studiów stacjonarnych i 60 proc. studentów studiów zaocznych i wieczorowych.³³

Nowe zasady funkcjonowania WSN

Rok 1972 zamykał następny okres organizacji siedleckiej WSN. W tym roku mury uczelni opuścili pierwsi absolwenci. Doświadczenia minionego okresu wskazywały na potrzebę zmian w zakresie funkcjonowania struktur organizacyjnych szkoły. 30 grudnia 1971 r. Warszawski Komitet Wojewódzki PZPR powołał Zespół ds. Pracy Ideowo-Wychowawczej w WSN w Siedlcach. W jego skład weszli przedstawiciele wojewódzkiego i powiatowego aparatu partyjnego oraz wytypowani przez KU PZPR pracownicy szkoły. Zadaniem zespołu była „analiza postawy ideowo-moralnej studentów i pracowników szkoły”.³⁴ Nie zachowały się wnioski z przeprowadzonych analiz. Można domniemywać, że nie wypadły one pomyślnie, o czym świadczą zmiany personalne w kierownictwie uczelni. Z dniem 30 lipca 1972 r. odszedł ze stanowiska rektora organizator siedleckiej WSN, doc. dr hab. J. Kozłowski.

Decyzja Ministerstwa Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki o odwołaniu Józefa Kozłowskiego była różnie komentowana w siedleckim środowisku. Pamiętano jego zasługi jako współtwórcy uczelni kreślącego z rozmachem program jej rozwoju, postrzegającego jej rolę w rozwiązywaniu szeroko pojętych problemów środowiska (edukacyjnych, kulturowych, gospodarczych, ochrony naturalnego środowiska Doliny Bugu, aktywizacji turystycznej miasta i regionu) przy jednoczesnym niezrozumieniu tradycji i postaw społecznych mieszkańców Podlasia. Dlatego też społeczeństwo miasta i regionu, szcząc się posiadaniem szkoły wyższej, często wyrażało opinię, że nie o taką szkołę chodziło. Szczególnie bulwersujące były działania rektora w zakresie ateizacji szkoły. Prowadzone przez niego rozmowy ostrzegawcze ze studentami uczęszczającymi na konwersatoria, zwalnianie nauczycieli za udział w praktykach religijnych, były przedmiotem dyskusji na spotkaniach młodzieży z posłem Łubieńskim. Studenci usłyszawszy od posła zapewnienie, że duszpasterstwo akademickie w Polsce ma pełną swobodę działania, pytali rektora w grudniu 1971 r. w ramach tzw. Trybun Studenckich, dlaczego zasady tolerancji religijnej na uczelni siedleckiej nie są przestrzegane. Odpowiedź rektora brzmiała: „(...) szkoły w Polsce są laickie i takim winien być nauczyciel. Wiadomo mi jest, że wśród studentów są wierzący i niewierzący, są też o określonej ideologii. Mnie obowiązują zarządzenia wydawane przez moje władze zwierzchnie, a nie te, które są publikowane w prasie czy na jakichś spotkaniach. Jeśli zmieniają się zarządzenia władz, to będę przestrzegał nowych zarządzeń. Dowiem się, jakie było i jest stanowisko tow. Kraśki i przy okazji wam powiem. Wybierając WSN wiedzieliście, że szkoła ta jest laicka. Macie okres próby i wybierajcie, po której stronie barykady chcecie stać. Uczelnię naszą może ukończyć student wierzący, ale pracy jako nauczyciel nie dostanie, kto nie godzi się na postawę laicką, niech opuści szkołę,

³³ AZ AP, syg. II/38, s. 6.

³⁴ AZ AP, syg. VII/23, s. 10.

pomożemy mu poszukać pracy gdzie indziej, ale nauczycielem być nie może. Powiedziałbym Wam jeszcze więcej, ale być może są wśród was tacy, którzy zaraz pobiegną do kurii (...)”³⁵

Wystąpienie to wywołało wiele niepocholebnych komentarzy wśród społeczności akademickiej jako jawnie sprzeczne z zasadami ustrojowymi. Spowodowało też interwencję władz diecezjalnych w ministerstwie. Było rzeczą oczywistą, że rektor niczego nowego nie odkrył. Władze lokalne i zwierzchnie traktowały pierwszą w województwie uczelnię jako swego rodzaju poligon, wierząc, że w środowisku bez tradycji akademickich stworzy się szkołę nowego typu, pożądany model zakładu kształcącego nowego nauczyciela, przekazującego młodzieży materialistyczny światopogląd. Jednakże szczerłość i brutalność wypowiedzi rektora wprawiła w zakłopotanie nawet jego mocodawców.

Następcy rektora J. Kozłowskiego, nie powielając praktyk swojego poprzednika, kontynuowali program laicyzacji młodzieży. Nowym rektorem minister mianował urodzonego w Parysewie (pow. garwoliński) Jana Polińskiego, który, jak sam po latach napisał, mimo wysiłków odbierał „(...) dokuczliwą krytykę z tytułu niedostatecznej czujności w kwestiach światopoglądowych”.³⁶

Po odwołaniu ze stanowiska dziekana Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego, doc. dr A. Suszko-Purzyckiej, a na jej miejsce mianowano doc. dr. M. Forysia. Po przesunięciu do dydaktyki mgr. M. Dąbrowskiego z dniem 1 lipca 1973 r. obowiązki dyrektora administracyjnego objął mgr Andrzej Tarasiuk. Jednocześnie wzmocniony został nadzór nad życiem studenckim i działalnością dydaktyczną szkoły poprzez powołanie prodziekanów ds. studenckich. Na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym obowiązki prodziekana ds. studiów stacjonarnych pełnił doc. dr. S. Niraz, a ds. studiów zaocznych prodziekanem mianowano mgr. E. Sabata. Prodziekanem ds. studenckich na Wydziale Pedagogicznym został dr Mieczysław Oryl.

Organizacja badań naukowych i przyrost majątku trwałego powodowały konieczność dalszych zmian w sposobie kierowania uczelnią. 1 lutego 1973 r. ministerstwo utworzyło stanowisko prorektora ds. nauki, powołując na tę funkcję doc. dr. S. Niraza. Prorektor miał sprawować nadzór nad rozwojem kadry naukowej, organizacją badań naukowych, poligrafia i wydawnictwami uczelnianymi.

Kolejne zmiany kadrowe były następstwem uwarunkowań wewnętrznych. Po objęciu przez doc. dr. S. Niraza funkcji prorektora, prodziekanem ds. studenckich na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym został doc. dr J. Prószyński, a po jego rezygnacji w lutym 1974 r. funkcję tę powierzono doc. dr Leokadii Tomaszewskiej. W 1973 r. na stanowisko prodziekana ds. studiów zaocznych powołano doc. dr Hannę Tomerską, która zastąpiła mgr. E. Sabata.

Dostosowując struktury organizacyjne do bieżących potrzeb, kierowano się obowiązującą w życiu akademickim zasadą jedności kolegiального sposobu podejmowania decyzji z dyrektywą o jednoosobowym zarządzaniu uczelnią. Realizując powyższą dyrektywę, w 1972 r. powołano Kolegium Rektorskie w składzie: J. Poliński – rektor, E. Sabat – sekretarz KU PZPR, S. Niraz – przewodniczący ZOZ ZNP, M. Dąbrowski – dyrektor administracyjny. Zreorganizowano także Senat, do którego obok rektora, dziekanów, sekretarza OOP PZPR i dyrektora administracyjnego weszli przedstawiciele: przewodniczący organizacji młodzieżowych (ZMS, ZMW, ZHP, ZSP) i przewodniczący stałych komisji rektorskich. Komisje rektorskie ukonstytuowały się w następującym składzie:

- Komisja ds. Rozwoju Młodej Kadry Naukowo-Dydaktycznej – przewodniczący doc. dr J. Wojtyński, od 1973 r. doc. dr S. Niraz,
- Komisja ds. Badań Naukowych – przewodnicząca doc. dr A. Suszko-Purzycka,
- Komisja ds. Wydawnictw – przewodniczący doc. dr L. Grzegorek, od 1973 r. dr J. Pilich,
- Komisja Budżetowa – przewodniczący doc. dr W. Zalewski,
- Komisja Dyscyplinarna dla Studentów – przewodniczący płk Jerzy Nowak,
- Komisja Dyscyplinarna dla Pracowników – przewodniczący doc. dr W. Wojtyński,
- Rzecznikiem Dyscyplinarnym został mgr E. Sabat, a Pełnomocnikiem Rektora ds. Praktyk Studenckich – dr M. Oryl.

Rozwijając samorządność władze uczelni dążyły do pełnego włączenia w działalność wewnątrzuczelnianą organizacji politycznych i społecznych. Zgodnie z ówczesną doktryną o kierowniczej i hegemonicznej roli partii, od 1972 r. wszystkie kierownicze stanowiska na uczelni były

³⁵ AIPN, syg. 0201/350, s. 60-61. Informacja naczelnika Wydziału II WUBP w Warszawie dotycząca byłego rektora WSN w Siedlcach J. Kozłowskiego.

³⁶ J. Poliński, *Byłem rektorem*, Siedlce 1986, s. 23.

obsadzone przez członków PZPR. Początki działalności uczelnianej organizacji partyjnej sięgały czasów SN. W pierwszych latach działalności szkoły obowiązki sekretarza OOP PZPR pełnił były pracownik SN, mgr J. Krawczyk. Również pozostali członkowie egzekutywy w osobach: M. Dąbrowski, E. Sabat, Bolesław Rosa, Stanisław Sadowski wywodzili się spośród aktywu partyjnego. Nowo zatrudniani pracownicy, jeśli byli członkami partii, włączali się w już istniejące struktury.

W 1972 r. w uczelnianej instancji partyjnej przeprowadzono istotne zmiany organizacyjne. Ster partią przejęli pracownicy WSN. Jednocześnie podjęto starania na rzecz wzmocnienia współpracy z Komitetem Miejskim i Powiatowym PZPR. Pierwszym sekretarzem KU PZPR został mgr E. Sabat, a następnie doc. dr L. Grzegorek. W 1974 r. funkcję tę objął mgr Andrzej Świątek. Początki organizacji partyjnej były bardzo skromne. W pierwszym roku istnienia WSN partia liczyła tylko 22 członków.³⁷ Uczelniane władze partyjne realizując dyrektywy instancji nadrzędnych dążyły do szybkiej rozbudowy szeregów partyjnych. W 1973 r. stopień upartyjnienia pracowników uczelni wynosił ok. 25 proc., ale już w roku następnym członkowie i kandydaci partii stanowili ok. 40 proc. ogółu zatrudnionych w uczelni.³⁸

Zwracano także uwagę na konieczność prowadzenia werbunku wśród studiującej młodzieży. Już w pierwszym roku istnienia uczelni powołano spośród studentów grupę kandydacką przyszłych członków PZPR. Kuratelę nad nią roztaczał sam rektor poprzez opracowywanie programów szkolenia, rozdzielanie zadań i rozliczanie z ich wykonania. Siedlecka uczelnia miała poprzez własną obecność w środowisku wpłynąć na zmianę tradycyjnych poglądów tutejszego społeczeństwa. Dlatego też na uczelni zwracano szczególną uwagę na potrzebę zwalczania postaw religijnych.

Przedmiotem szczególnego zainteresowania instancji partyjnej i miejscowej służby bezpieczeństwa było duszpasterstwo akademickie. W celu rozpracowania ośrodka duszpasterstwa akademickiego założono sprawę obiektową o kryptonimie „Olimp II”.³⁹ W celu pozyskania informacji o pracach duszpasterstwa, służby bezpieczeństwa starały się pozyskać spośród młodzieży uczestniczącej w spotkaniach duszpasterskich tajnych współpracowników.⁴⁰ Szczególnie zainteresowano się opiekunem duszpasterstwa ks. Stefanem Kornasem, wobec którego wszczęto postępowanie operacyjne o kryptonimie „Zawada”. W pracę z młodzieżą w owym okresie zaangażowani byli także inni księża: Stanisław Kisiel, Zbigniew Tonkiel i Jan Gomółka. W pracach duszpasterstwa regularnie uczestniczyło, według ocen SB, ok. 50-60 osób. Najliczniej reprezentowane były pierwsze roczniki. Natomiast ostatni, III rocznik, z uwagi na negatywną opinię środowiska akademickiego, niechętnie brał udział w konwersatoriach. Aby pozyskać młodzież do prac w duszpasterstwie, ks. S. Kornas wysyłał do przyjętych na studia listy gratulacyjne z informacją o konwersatoriach, powodował, że w kościołach siedleckich i parafialnych w diecezji zachęcano z ambon do pogłębiania wiedzy religijnej. Ksiądz osobiście kontaktował się z rodzinami studentów sugerując, by wsparli swe dzieci w walce z postępującą ateizacją. Ponadto starał się o prezentowanie ciekawej tematyki zajęć konwersatoryjnych oraz pozyskanie interesujących prelegentów z Warszawy i Lublina.⁴¹ Niektóre formy działalności miały charakter pomocy dydaktycznej, jak np. zorganizowanie dla studentów polonistyki konsultacji z łaciny.

Działalność duszpasterstwa i udział młodzieży w praktykach religijnych wywoływały wrogą reakcję ze strony partyjnych aktywistów uczelni. Rektor wzywał uczestników konwersatoriów na rozmowy ostrzegawcze, a niektórzy dziekani zwracali uwagę, by młodzież zaniechała noszenia krzyżyków i innych emblematów religijnych. Jeden z dziekanów, zwracając się do młodzieży mówił, że wybierając studia nauczycielskie „niewidzialnym atramentem” podpisali zobowiązanie do wyznawania materialistycznej ideologii, gdyż partia nie będzie tolerowała religianctwa u przyszłych wychowawców młodzieży.

Dążąc do przeciwdziałania wysiłkom duszpasterstwa, powołano w 1971 r. na uczelni Towarzystwo Krzewienia Kultury Świeckiej, które zostało otoczone szczególną opieką KU PZPR.⁴² W tych warunkach praca duszpasterstwa przybierała charakter tajnej działalności. Studenci z obawą informowali się o spotkaniach konwersatoryjnych, a uczestnictwo w zajęciach postrzegali jako wysoce ryzykowne, gdyż, jak donosił jeden z tajnych współpracowników, „większość studentów twierdzi, że

³⁷ T. Woszczyński, *Dwadzieścia lat uczelnianej organizacji partyjnej*, [w:] „Verum” 15/89, s. 70.

³⁸ AIPN, syg. 0201/350, s. 20.

³⁹ Tamże, s. 17.

⁴⁰ Tamże, s. 23 (a).

⁴¹ Tamże, s. 66.

⁴² AIPN BU, syg. 001164/409. Notatka oficera SB z dn. 17.04.1971 r.

lepiej tam nie chodzić, bo rektor Poliński i dziekan Grzegorek mają już listy uczestników i mogą powyrzucać z uczelni”.⁴³

Do prac ideowo-wychowawczych starano się także włączyć działające na uczelni organizacje młodzieżowe. Spośród nich najliczniejszy był Związek Młodzieży Socjalistycznej. W roku akademickim 1970/1971 liczył on 183 członków, tj. ok. 43 proc. ogólnej liczby studentów. Organizacji przewodniczył Jerzy Kirzyński, który od 1970 r. uczestniczył w obradach Senatu. Do Związku Młodzieży Wiejskiej należało 98 osób, tj. 22 proc studentów. Przewodniczącym ZU ZMW był Zygmunt Luba, którego również zapraszano na obrady Senatu. W Senacie brał także udział przewodniczący ZU ZSP, Stanisław Mulik. ZSP zrzeszała 348 studentów, tj. 82 proc. studentów. Spośród organizacji młodzieżowych najszerzą działalność w środowisku akademickim rozwijali harcerze. W roku 1971/1972 przy tutejszym Studenckim Kręgu Instruktorskim ZHP powołano Gabinet Metodyczny. Był on miejscem zebrań instruktorskich, dyskusji, spotkań towarzyskich. Ponadto harcerze organizowali rajdy, wieczornice, akademie upamiętniające ważne rocznice narodowe (500-lecie urodzin Kopernika, 200-lecie powołania KEN, XXX-lecie PRL, itp.). Natomiast ZSP koncentrowało się na problemach bytowych studentów, rozwiązywaniu problemów dydaktycznych oraz organizowaniu życia kulturalnego na uczelni. Pozostałe organizacje nie przejawiały większej działalności i ograniczały swą pracę do prelekcji i pogadanek o treści ideologicznej. Dlatego też w opinii studentów przynależność do tych organizacji nie miała sensu, „angażowanie się w działania ZMS i ZMW jest stratą czasu”.⁴⁴

Przedstawiciele tych organizacji wchodziłi nie tylko do Senatu, lecz byli także zapraszani do prac w pozostałych organach kolegialnych: Radach Wydziałów, Radach Pedagogicznych, Radzie Szkoły ds. Młodzieży. Od 1972 r. przedstawiciele organizacji młodzieżowych stanowili 1/3 składu Uczelnianej Rady ds. Młodzieży. Należy zauważyć, że owa rada była organem fasadowym, nie znała problemów młodzieży i nie starała się ich rozwiązać. Podczas gdy studenci sygnalizowali braki w wyposażeniu nowo oddanego akademika przy ul. Bema (brakowało krzeseł, stołów, lampek nocnych), problemy bezpieczeństwa na drogach prowadzących do obiektów uczelnianych, mówili o braku pomieszczeń klubowych, złym funkcjonowaniu radiowęzłów akademickich, rektor na posiedzeniu rady zastanawiał się, jak przeciwdziałać „zainteresowaniu uczelnią ze strony kurii siedleckiej”.⁴⁵

W 1973 r. w ramach ogólnokrajowych przygotowań do integracji ruchu młodzieżowego w Polsce, powołano Uczelniany Komitet Współpracy Organizacji Młodzieżowych. W jego skład weszli przewodniczący wszystkich działających na uczelni organizacji. Jednakże faktycznie jego pracami kierował KU PZPR. Zadaniem komitetu było wzajemne zbliżenie członków oraz wypracowanie wspólnego stanowiska wobec aktualnych zagadnień życia studenckiego.

W listopadzie 1973 r. odbyły się wybory do Rady Uczelnianej Socjalistycznego Zrzeszenia Studentów Polskich. Kandydaci do władz byli uprzednio zaopiniowani przez SB i uzyskali akceptację władz uczelni. Nowa rada powołała 8 komisji problemowych obejmujących całość życia studenckiego, a w przyszłości poprzez powołanie Komisji ds. Młodych Pracowników Nauki zamierzała uczestniczyć w rozwiązywaniu problemów tychże pracowników.⁴⁶

Wśród organizacji społecznych na uczelni istniało koło Ligi Obrony Kraju i Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Jednakże organizacje te nie przejawiały większej działalności. Nawet powołanie kierunku filologii rosyjskiej nie ożywiło działalności TPPR. Powołane z inicjatywy dr. Stefana Matuszewskiego Towarzystwo Kultury Moralnej⁴⁷, mimo antyklerykalnego charakteru, nie uzyskało aprobaty władz i po krótkim czasie dynamicznej pracy, ulegając naciskom władz, zawiesiło swoją działalność.

Zawodową organizacją zrzeszającą pracowników uczelni był Związek Nauczycielstwa Polskiego. Zakładowa organizacja ZNP obok statutowej funkcji (troska o sprawy socjalne pracowników) prowadziła szeroką działalność kulturalną, organizując wyjazdy do teatrów, wycieczki, spotkania z interesującymi ludźmi ze świata kultury

⁴³ AIPN, syg. 0201/350, s. 171. Doniesienie z dn. 18.12.1973 r.

⁴⁴ AIPN BU, syg. 001164/409. Opinia o kandydacie na tajnego współpracownika z dn. 08.03.1971 r.

⁴⁵ AIPN, syg. 0201/350, s. 155. Notatka służbowa z dn. 27.10.1973 r.

⁴⁶ Tamże, s. 163. Doniesienie agenturalne z dn. 30.11.1973 r.

⁴⁷ Na terenie Siedlec Towarzystwo Kultury Moralnej działało od 1962 r. Jego prezesem był Czesław Osiński. S. Matuszewski jako prezes Zarządu Okręgu Stołecznego był zainteresowany rozwojem organizacji.

i polityki, wieczory muzyczne, itp. Działający w ramach uczelnianej organizacji ZNP Klub Nauczycielski odegrał znaczną rolę w procesie integracji WSN ze środowiskiem siedleckich nauczycieli i pracowników oświaty. Przy klubie działały sekcje: brydżowa, szachowa, bilardowa, miłośników teatru, nauki języków obcych. Kierująca klubem Janina Bujalska dbała o właściwą atmosferę spotkań i ciekawy program pracy.

Wyższa Szkoła Nauczycielska w siedleckim środowisku

Usytuowanie wyższej uczelni w zafanym powiatowym mieście, jakim były w latach 60. Siedlce, stanowiło doniosły moment w życiu całego regionu. W zamyśle władz państwowych uczelnia miała być nie tylko zakładem naukowym kształcącym przyszłe kadry oświatowe, lecz także czynnikiem zmieniającym kulturę i mentalność społeczną mieszkańców miasta i regionu. Funkcję tę miała spełniać nie tylko poprzez kształtowanie pożądanych postaw przyszłych kadr oświatowo-kulturalnych, lecz i przez bezpośrednie oddziaływanie na mieszkańców miasta i najbliższe otoczenie. Zadania te uczelnia starała się realizować już od pierwszych chwil swego istnienia.

Zadbane o estetykę otoczenia szkoły, poprawiając elewacje budynków, zmuszając władze miasta do wyburzenia ruder, szop i komórek gospodarczych.

Ponadto kierownictwo szkoły wyszło z licznymi propozycjami współpracy wobec środowiska. Już w pierwszym roku akademickim uczelniane Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych zorganizowało lektoraty języka francuskiego, niemieckiego i angielskiego. W zajęciach uczestniczyli głównie czynni nauczyciele z terenu miasta i okolic, ale nie brakło również przedstawicieli innych zawodów (kierowców z PKS oraz kadry technicznej zatrudnionej przy budowie południowej dzielnicy przemysłowej). W początkowym okresie na wszystkich lektoratach podwyższało kwalifikacje językowe ok. 50 słuchaczy. Inną formą współpracy ze środowiskiem nauczycielskim były konsultacje w zakresie zastosowania na lekcjach technicznych środków nauczania.

Zorganizowana na uczelni poligrafia świadczyła usługi instytucjom przemysłowym, administracji, organizacjom społecznym. Biblioteka WSN, mimo że pozostawała jeszcze w stadium organizacji, udostępniała swe zbiory nauczycielom z terenu miasta i regionu. Kierownictwo uczelni przedłożyło wojewódzkim władzom oświatowym propozycję zorganizowania kursów dla dyrektorów i kierowników placówek oświatowych z zakresu zarządzania oświatą.⁴⁸

Niezależnie od owych doraźnych form współpracy, władze uczelni kreśliły perspektywiczne plany pracy na rzecz regionu. Planowano np. analizę środowiska geograficzno-przyrodniczego i fizjograficznego Wysoczyzny Siedleckiej i Doliny Bugu w kontekście ochrony naturalnego środowiska przed skutkami industrializacji, włączenie się do badań nad racjonalizacją produkcji rolnej i ochrony człowieka przed skutkami intensyfikacji upraw. Należy zauważyć, iż niektóre z formułowanych wówczas postulatów są aktualne i obecnie, np. badania nad przeszłością regionu poprzez opisanie wydarzeń, przybliżenie postaci bohaterów, miejsc pamięci. Wiedza historyczna, walory przyrodnicze Podlasia winny uczynić ten region atrakcyjny turystycznie i przyczynić się do wytyczenia interesujących szlaków turystycznych. Realizacja tych zadań wymagała odpowiednich kadr oraz znacznego wysiłku organizacyjnego. Efekty miały ujawnić się dopiero w późniejszym okresie. Dlatego kierownictwo uczelni, szukając doraźnych sukcesów, by wykazać się przed swoimi władzami, lansowało wizerunek szkoły jako instytucji, która miała zmienić nie tylko mentalność studentów, lecz i całe siedleckie społeczeństwo.

Publiczne deklaracje władz uczelni o specyficznej misji szkoły, która ma zmienić konserwatywne postawy mieszkańców regionu i krzewić materialistyczny światopogląd, nie kreowały przyjaznych postaw wobec kierownictwa szkoły. Dlatego też niekiedy błahe i nieprawdziwe informacje z życia WSN nabierały charakteru problemu społecznego.⁴⁹ Społeczeństwo nie orientując się w planach badawczych szkoły i ich ewentualnych efektach wyrażało zadowolenie z usytuowania

⁴⁸ M. Gutwińska, *Pierwsze formy współpracy WSN ze środowiskiem*, [w:] *Pierwszy rok działalności WSN w Siedlcach*, Siedlce 1970, s. 208-210.

⁴⁹ Oburzały opinię np. informacje o wyposażeniu gabinetu rektora w stylizowane na antyki meble biurowe, żyrandol czy korzystanie z samochodu służbowego, który stanowił jego narzędzie pracy.

uczelnia w mieście, widziało w tym czynnik miastotwórczy i wzrost jego rangi w regionie. Ten entuzjazm w późniejszym okresie malał, gdy WSN rozwijała się nie poprzez inwestycje własne, lecz przejmowanie obiektów innych placówek oświatowych. Resort, powołując w Siedlcach wyższą uczelnię, nie dostrzegł, że miasto nie miało tradycji akademickich, nie dysponowało odpowiednimi powierzchniami dydaktycznymi i musiało wszystko budować od podstaw. Tych problemów nie chciały zauważyć ani władze centralne, ani wojewódzkie, powierzając ich rozwiązanie czynnikom miejscowym. Jednakże zakres tych zadań przerastał możliwości władz miejskich. Skala problemów zmieniała ich nastawienie wobec uczelni. Po pierwszych latach radości i euforii codzienna rzeczywistość kreowała opinię, że decyzja o powołaniu szkoły hamuje rozwój i poprawę warunków nauczania szkół średnich i powszechnych. Również pewna niezależność środowiska akademickiego od miejscowych czynników politycznych i załatwianie pewnych spraw szkoły bez konsultacji z miejscową władzą nie kształtowało pozytywnego klimatu.

Miasto musiało nauczyć się akceptacji specyficznego środowiska akademików, a uczelnia zrozumienia, szacunku i tolerancji wobec postaw tutejszego społeczeństwa. Mimo że rozwiązanie tych problemów wymagało czasu, to już na początku lat 70. proces ten się rozpoczął.

uczelnia. Rozważano możliwość powołania na bazie Technikum Mechanicznego uczelni technicznej lub – uwzględniając pedagogiczne tradycje siedleckiego szkolnictwa – Wyższej Szkoły Nauczycielskiej, która dostarczałaby wysoko kwalifikowanych kadr dla zreformowanej ośmioletniej szkoły powszechnej.

Idea ta znalazła zrozumienie kierownictwa politycznego miasta i województwa. W 1969 r. na bazie Studium Nauczycielskiego powstała w Siedlcach Wyższa Szkoła Nauczycielska. Tak więc dotychczasowym osiągnięciom i wysokiej randze tutejszego szkolnictwa, jak również zrozumieniu władz oraz sprzyjającym okolicznościom, zawdzięcza południowe Podlasie powołanie w zacofanym powiatowym mieście, jakim wówczas były Siedlce, wyższej uczelni. Powołanie WSN było istotnym czynnikiem miastotwórczym i umacniało pozycję Siedlec jako centrum życia społeczno--gospodarczego i politycznego regionu.